

2011 FEBR 16

54822
3 FI M73

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

2011. 51. ÉVFOLYAM

1

A Módszertani Közlemények Baráti Társasága tiszteletbeli elnöke:

Dr. Szendrei János

A szerkesztőbizottság elnöke: Dr. Varga István

Elnökhelyettes: Bácsi János

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Balázs József (Szeged); Dr. Bárdossy Ildikó (Pécs); Dr. Herbszt Mária (Szeged);

Imre Rubenné dr. (Nyíregyháza); Dr. Lakotár Katalin (Szombathely);

Dr. Mágoriné dr. Huhn Ágnes (Szeged); Muhovitsné Újvári Klára (Győr);

Dr. Nagy Andor (Eger); Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona (Debrecen);

Sajtosné Csendes Gyöngyi (Kaposvár); Dr. Szalay István (Szeged);

Dr. Tóth Sándor (Baja); Wirth Lajos (Jászberény)

Főszerkesztő:

Rozgonyiné dr. Molnár Emma

Szerkesztők:

Dr. Békési Imréné

Dr. Galgóczi Anna

A lap a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának támogatásával jelent meg.

TARTALOM

Dr. Tóth Sándor Attila: Az etikai normák kérdése	1
Tuza Tibor: Mit vár el a szülő...?	7

MŰHELY

Dr. Szalay István: A következtetés gondolkodás és a pontosan végzett munka összehangolására való nevelés a matematika eszközeivel	11
Dr. H. Tóth István–Radek Patloka: A metafora és a megszemélyesítés sokszínű világában	20
Vasvári Zoltán: A kártyajáték a gyermekek életében	23

ÖRÖKSÉG

Kiss Ferenc: A gyermeknevelés „legújabb” módszere – anno 1913	35
---	----

SZEMLE

Dr. Vármonostory Endre: Beszámoló a Szendrei János Matematika Versenyről	38
Dr. Füle Sándor: Dr. Nagy Andor: Média az élet három harmadában	40
Borbás Lászlóné: Előbieta Krulak-Kempisty–Lidia Reitzig–Ernst Endt: Der grüne Max I.	42
Paksa Tibor: Harminc év hatezer oldalon	42

DR. TÓTH SÁNDOR ATTILA
főiskolai docens
Eötvös József Főiskola
Neveléstudományi Kar
Pedagógusképző Intézet
Baja

Az etikai norma kérdése (Andersen: *A lány, aki a kenyérre hágott* című mese alapján)

1. Az erkölcsi norma kérdéséhez: etika, *ethosz* és *éthosz*

Az erkölcs az emberek egymás közötti és közösségi kapcsolatait irányító íratlan magatartásszabályok, azaz erkölcsi normák és emberi magatartások rendszere. Azaz olyan cselekvési mintáknak az összessége, amelyeket az emberek bizonyos közösségében elismertek, általában véve kötelező érvényűek, és amelyeket cselekvéseikben érvényesítenek.

A norma tehát egy általános érvényűnek tekintett magatartásszabály, amelynek létrehozója az emberi közösség. Ezen belül alakul ki az erkölcsi érték, amely nem más, mint a nembeli képességnek és közösségi szükségleteknek ideális követelmény formájában való kifejeződése.

Az *etika* történeti vizsgálata arra enged következtetni, hogy az erkölcsi normák *spontán módon* alakulnak ki a társadalmi-közösségi gyakorlatból. A közösség érdekeit szolgáló magatartások és magatartásmódok közösségi mintává, erkölcsi normává válnak. (Nem foglalkozunk itt most az erkölcsi relativizmus kérdésével, mely az egyes kultúrák közötti különbségek erkölcsi kérdésekben való különbözőségét jelenti.)

Az erkölcsi valóságelsajátításra csak az egyén, azaz az individuum képes. Az erkölcs objektív dimenziójának, az erkölcsi normáknak a gyakorlati érvényesülése. Azaz erkölcsi létezésük, kizárólag az egyes emberek erkölcsi döntései, magatartása, tehát az erkölcsiség (moralitás) által lehetséges. Ez a valóság elsajátításának olyan módja, amely a jó és a rossz közötti értékskála által orientált magatartással történik. A moralitás, avagy az erkölcsiség tehát *azoknak az interiorizált erkölcsi normáknak az összessége, amelyek szerint valóságosan cselekszünk, valamint az a képességünk, hogy erkölcsi ítéletet tudunk alkotni a jóról és a rosszról.*¹ Ehhez mindig hozzátartozik a felelősség és a kötelesség kérdése is. A felelősség lényege szerint valamely erkölcsi norma és egy individuális magatartás vagy ennek eredménye közötti *normatív értékviszony*. A felelősségtudat viszont ezen értékviszony tudata, amely nem feltétlenül jár együtt magával a felelősséggel.

A moralitás tehát lényegében azonos szubjektív, belső meggyőződésünkkel és ítélőképességünkkel, azaz *lelkiismeretünkkel*. A lelkiismeret viszont nem eleve adott, hanem teljes mértékben tanult. A lelkiismeret valójában interiorizált erkölcs. Az erkölcsi normák elsajátítása, belsővé tétele által jön létre a lelkiismeret, illetve maga a lelkiismeret azonos a belsővé tett erkölcsi normákkal, erkölcsi értékekkel. Senki sem születik kész lelkiismerettel, hanem – igen különböző mértékben – mindenki tanulja. Az individuum mindig rendelkezik lelkiismerettel, hiszen e nélkül individuum sem lehetne.

Az etika a görög *ethosz* szóból származik, amely eredetileg az állatok legelőjét jelentette, majd átvitt értelemben az ember szokásos lakóhelyét, továbbá a közös lakással és lakóhellyel összefüggő dolgokat: szokást, hagyományt, illemt. Aki neveltetése közben megszokta, hogy

¹ L. KRÉMER, 2004. 60.

úgy cselekedjék, amint a görög városállamokban szokás és illendő, az etikusan cselekszik, mert megtartja és tiszteli az általánosan elismert erkölcsi kódex szabályait és normáit. Szűkebb vagy tulajdonképpen értelemben azonban csak az cselekszik etikusan, aki nem követi vakon az áthagyományozott viselkedési szabályokat, magatartásmintákat és mértékeket, hanem hozzászokik, hogy saját belátása és megfontolása nyomán tegye az éppen megkívánt mindenkori jót. Az ilyen magatartás, az erkölcsi viselkedés, már nem ETHOSZ, hanem ÉTHOSZ: KARAKTER, jellemsszilárdság, maradandó készség a jóra, azaz erény.² A latin *mos* – ebből ered a *morál* – alapjelentése: akarat. Mégpedig objektív értelemben vett akarat, ami szokásban, erkölcsben törvényben nyilvánul meg. Távlatos értelemben a *mos* jelentheti az egyén akaratát is, szemléletét és lelkületét, de mindig vonatkoztatva a szokásra, erkölcsre és törvényre.³

Mindebből világos, hogy az erkölcs, avagy morál az ETHOSZ jelentéséhez, az erkölcsi-ség, avagy moralitás pedig ahhoz áll közelebb, amit az ÉTHOSZ fejez ki: a cselekvés olyan minőségét, amely vállalja a jó iránti feltétlen elkötelezettséget.

(A poétikai alapvetések szintén jellemző kategóriája a jellem, azaz az *éthosz*, amely gyakran egészül ki a *pathosz*, azaz a jellem szenvedését vagy szenvedélyességét, valamint a sorscsapásokat „eltűrő” jellemvizsgálatával. A költő a művében ugyanis a lélek indulatait is ábrázolja. Ez a *jellemábrázolásokkal* – ethopoiea – teheti meg. Ebből azonban egyértelmű, hogy az éthoszként említett jellemem mindig oly típust kell értenünk, aki a *cselekvés olyan minőségét vállalja, amely a jó iránti elkötelezettséget jelent*. Az ettől eltérő jellem csak az ETHOSZ kategóriájához illik.)

Szólnunk kell még a vallási alapú etikák jellegéről is, ugyanis a populáris gondolkodásban a vallás és az erkölcs szinte elválaszthatatlan. Az emberek általában úgy gondolják, hogy az erkölcs vallási kontextusban érthető meg. Legfontosabb eleme az isteni parancsolat elmélete, legfőbb gondolata, hogy a cselekvés jó vagy akkor jó, ha az Isten parancsolja. Másrészt viszont az elmélet azt mondja, hogy Isten parancsai azért jók, mert a cselekedetek maguk jók. A norma megszégése viszont magában hordozza a bűn kérdését.

2. Az etikai alapvetések és a mese viszonya

Ezen alaptételek nyújtanak alapot a mesék etikai világának meghatározásához, melyekben még hangsúlyosabban jelentkezik az *iratlan magatartásszabályok* betartásának, és az emberi magatartások rendszerének kiteljesítése. A mese világában meghatározó jelentősége van mindig a *közösségnek*, melynek erkölcsi normája érvényesül a történetben. A közösség kialakult és megformált erkölcsi tudata ugyanis kitaszítja magából az *oly emberi magatartásformákat*, melyek elveivel összeegyeztethetetlenek. A meseszituáció – mesélő és a hallgatóság – megteremtésével jelen van tehát az az erkölcsi értékrend, melyet e közösség a magáénak vall. Ezek a szereplők cselekedetein keresztül mérhetők és érvényesíthetők, melyek a mese megformálása szerint jók vagy rosszak. Az egyénnek e két nembeli kategória között választása van. Mivel a mesei jellemek igen sokszor nem fejlődnek, állandók, jók vagy rosszak (úgynevezett fekete fehér jellemek), a mese példázatszerű megfogalmazásaiban mindig a jó és a rossz közötti választás etikai értéke merül fel. Az egyén választása általában – az előbbiek értelmében – a mesében csak az áthagyományozott viselkedési szabályok követésére, a belátás szerinti jó követésére korlátozódik, tehát az *éthosz* követője. Az ettől eltérő magatartásforma az erkölcsi norma megszegését, a közösségi normák szerint rossz jellem megformálását (nem választását) jelenti. A mese célja tehát az, hogy őt visszavezesse a helyes erkölcsi norma követéséhez. Ebből a szempontból nem beszélhetünk a mese világában az *éthosz* megformálásáról, azaz

² L. NYÍRI, 1994. 12.

³ Uo. 12.

arról a magatartásformáról, amely feltétlen vállalja a jó iránti elkötelezettséget. Sőt, az az egyik sztereotípiája, hogy kezdetben nem akarja vállalni, megpróbáltatásai, a feladat teljesítésének elmaradása készteti arra, hogy magatartásformáját a közösség által elfogadott jó irányába fordítsa. E formák közül pedig a másik alternatíva az, hogy eredendő jósága következtében a közösségi etikai norma feltétlen és maradéktalan képviselőjeként jelenik meg a szereplő a történetben.

Az erkölcsi normák sajátos világa rajzolható fel az anderseni mesevilágban is, hol első sorban a 19. század második fele polgári társadalmának etikai normái kerülnek górcső alá, s e normák elcsúszásának, félrebillenésének lehetünk tanúi akkor, amikor a polgári világból kibilllen a szolidaritás elmaradása, a csillogás mögötti etikai értéktelenség hangsúlyozása. Andersen azonban nemcsak ezt a világot ábrázolja, hanem visszatér a *falu*, a *vidék* társadalmának archaismusaihoz is, ahol az erkölcsi normát még inkább a kontrasztok határozzák meg. Az alább tárgyalt meséje is ebbe a kategóriába tartozik.

Az etikai világ és a műalkotás viszonyában az erkölcsi jelentés keresése az értelmezés igen régi velejárójához tartozik. Hívjuk segítségül Dantét, aki *Vendégség (Convivio)* című művében azt írja, hogy az írásműveket legfeljebb négyféle módon lehet értelmezni, és kell magyarázni. Az egyiket *betű szerinti*nek hívjuk [...], a másikat *allegorikusnak* [...], a harmadik értelmet *erkölcsinek* [...], a negyedik értelmet *misztikusnak* vagy *érzékleltinek* nevezzük – mondja.⁴ Bennünket a harmadik értelmezési mód érdekel, az erkölcsi, melyről még azt is mondja, hogy ez az az értelmezési mód, amelyet „az olvasónak a legjobban szemügyre kell venni az írásokban”.⁵ Az írói szándékok egyik legfontosabbika tehát az erkölcsi normák és viszonyaik keresése a műben, amely jelentkezhet nyíltan és burkoltnan. A mese nyíltan vállalja, s szinte ez természete. Ilyen értelemben tehát a mese mindig parabolisztikus, azaz erkölcsi példázat, amely a kialakult humanista etikai normák örökérvényűségére figyelmeztet.

3. Etikai tartalom és írói üzenet Andersen a *Lány, aki a kenyérre hágott* című meséjében⁶

Az anderseni mesevilágban a népiesebb (népibb, populárisabb) etikai normához ragaszkodónak tűnik a *Lány, aki a kenyérre hágott* című mese. Itt az erkölcsi norma, bár a vidék és a falu erkölcsi normaviszonyait állítja elénk, mégis egyetemesebb megvilágításba kerül. Kitekint a mítoszok és a keresztény alapszabványok szintjére. A *kenyér* ugyanis az élet jelképe, melynek megsértése az egyén számára bűn, sőt vallásos tartalmú bűn. A szegény, de gögös lány *éthosza* (jellem) hordozza magában mindezt: vétkezik a szülők, majd az élet ellen, így nem maradhat el számára a Pokol büntetése, majd a mitikus újjászületésben szürke verébként keresi etikai helyét. Nézzük azonban a történetet.

3.1. A mese valós történeti szála és jelentésszintjei

A történet az *elbeszélés* szintjén három szakaszra oszlik: egy valóságos és két mitikus (mesei) szint, melyek a világ három szférájának felelnek meg: a föld, ég, alvilág (Föld, Menny és Pokol) hármasságának. A történet mesevilágában egyébként a romantika által kialakított és kedvelt keresztény és (a mese szintjén) antik mitológiai elemek keveredését, egymásba fonódását látjuk. Erre a későbbiekben utalunk.

⁴ DANTE *Összes művei*, Bp., 1962. 185.

⁵ Uő., uo. 185.

⁶ A mese forrása: *Hans Christian Andersen meséi*, ford. RAB Zsuzsa, Szukits Könyvkiadó, Szeged, 2008. 390–396., valamint: *Hans Christian Andersen meséi*, ford. RAB Zsuzsa <http://mek.oszk.hu/00300/00309>.

Az első részt a mesélői közbeszólás kerete határozza meg, melynek célja az *epikai hitel* megteremtése.

„HALOTTATOK-E A LÁNYRÓL, AKI A KENYÉRRE HÁGOTT, HOGY BE NE SÁROZZA KÉNYES CIPELLŐJÉT? HA HALOTTATOK, TUDJÁTOK AZT IS, HOGYAN JÁRT AZ A LÁNY. HISZEN MEGÍRTÁK, S KI IS NYOMTATTÁK.”

Majd:

„EDDIG A TÖRTÉNET.”

Már ebben az epikai közbeszólásban, a bevezetés *in medias res* kezdsében megteremti az író az etikai norma megszegésének, illetve az etikai vétség beteljesülésének *lehetőségét*, „lehetőségét”. A címet ismételve azt mondja, hogy a „lány kenyérre hágott, hogy be ne sározza kényes cipellőjét”. A kenyér mint az élet szimbóluma jelenik meg, melynek tisztaságát beszennyezte, s ezzel a páváskodó gazdagság rossz etikai normáját véve alapul vétett egyfajta isteni jellegű igazság ellen. Az egyén lehetősége, mint mondtuk, hogy állást foglaljon a két etikai világ megjelenítésekor. Az írói szándék azonban egyértelmű.

Az elbeszélő keret után következik maga a *valós* történet. Nem lépünk semmilyen mesevilágba, Andersen realiztikus keretet alkalmaz, s megformálja a jellemet:

„SZEGÉNY SORBAN NÖTT FEL, DE RÁTARTI VOLT ÉS PÁVÁSKODÓ, S KEMÉNY SZÍVÚ IS”.

A jellem tehát negatív, melyet az egyes életszakaszokhoz kötődő rossz cselekedetekkel illusztrál. A történetben két életszakasz jelenik meg: a *tipegő gyermekkor* és a *hajadonná serdülés*, melyekhez egyaránt Bűn társul. Ezek fokozatában jutunk el a *kenyérre hágásig*. Nézzük azonban, mi is történik!

A lány jellemének meghatározója a *kemény szív*, ami érzéketlenségét, gonoszságát hordozza. Ez először az állatvilág csúszómászói, egyszerű lényei ellen elkövetett gonoszságban testesül meg. Az etikai norma ezen áthágását a szerző a következőképpen jellemzi:

„MÁR TIPEGŐ GYERMEK KORÁBAN ABBAN LELE MULATSÁGÁT, HOGY LEGYEKET FOGDOSOTT ÖSSZE, KITÉPTE A SZÁRNYUKAT, ÉS CSÚSZÓMÁSZÓ FÉRGEKET CSINÁLT BELŐLÜK. CSEREBOGARAKAT, GANAJTÚRÓKAT IS FOGOTT, TÚT SZÚRT A HÁTUKBA, AZTÁN EGY ZÖLD LEVÉLKÉT VAGY PAPIRSZELETET TARTOTT A LÁBUK ALÁ; A KÍNLÓDÓ BOGARAK KAPARTAK, FORGATTÁK, MEGFOGÓZTAK BENNE, AZT HITTEK, ÍGY MEGSZABADULHATNAK A TÚTÓL.”

A szerző tehát egy „vásott fiú” tetteivel emeli ki Inge negatív jellemvonásait, melyek hajadonná serdülésével csak felerősödnek. Szépsége mellett még keményebb szívűvé válik, ami majd a vesztét okozza. Szolgálónak szegődik, jól bánnak vele, szép ruhában járatták: ezzel nő kevélysége és rátartisága.

A bűn következő fokozatát Andersen a szülői tisztelet megsértésével mutatja be. Látogatába tér haza, de nem a szíve viszi, csak kevélysége, hogy megmutathassa szép ruháit. Megpillantja édesanyját, aki rőzsét cipel. Inge azonban szégyelli, hogy az ő anyja csak egy rőzsecipe-lő szegény asszony. Ez bosszantja őt, segítségére nem is gondol.

Egy fél esztendő múlva újra öreg szülei meglátogatására indul. Gazdái fehér búzakenyeret küldenek vele ajándékba. Ekkor kerül sor a *végzetes bűn* elkövetésére:

„HANEM AMIKOR ODAÉRT AZ ÖSVÉNYHEZ, AMELY A LÁPON VEZETETT KERESZTÜL, ZSOMBÉKOK ÉS APRÓ TÓCSÁK KÖZÖTT, FOGTA A SZÉP FEHÉR KENYERET, ÉS LEDOBTA MAGA ELÉ A SÁRBA, HOGY ARRA LÉPJEN, ÉS NE ÉRJE SÁR A CIPŐJÉT.”

A bűn elkövetését követi azonban azonnal a bűnhődés első foka, ugyanis a lép lerántja a mélybe. Ezzel megkezdődik alvilági léte és pokolbeli bűnhődése.

3.2. Az alvilági lét és a bűnhődés a második szakaszban

A parabolisztikus (példázatszerű) erősen etikai tartalmú és realiztikus első szakasz befejezése egyben újabb részt nyit: az alvilági szenvedés és az ethosz találkozását. A páváskodó

lányt ugyanis elnyeli a lép, s annak úrnőjéhez jut. Ezzel jutunk valójában a mesevilágba, Inge léten túli létéhez. A szerző művészien jelzi a fordulatot a vízi tündérvilág és a lép asszonyának lefestésével. A tündéreket mindenki ismeri, dalt is költenek róluk, a lép (sötét) asszonyáról viszont csak annyit tudnak, hogy nyári hajnalokon, amikor párolognak a tocsogó rétek, ő kotyvaszt odalenn boszorkánykonyhájában. A mesevilág tehát a tündér- vagy varázslómesék boszorkányvilágának színterére vált, ahol az evilági értékek a visszajára fordulnak (minden nyirkos, hideg és undorító), s kiteljesedik az etikai vétség miatti bűnhődés. A szerző azonban nem áll meg itt, a bűnben való elmerülést szimbolizáló lép világában ugyanis megjelenik az *ördög meg az öreganyja*, akinek a lép asszonya odaajándékozta a lányt. Inge így a Pokolra jut. Itt a dantei leírásnak csak kis szeletét kapjuk, mégis alkalmas a borzadály érzékeltetésére:

„VÉGELÁTHATATLAN CSARNOK VOLT A POKOL; SZÉDÜLT AZ EMBER, HA VÉGIGNÉZETT RAJTA, SZOMJÚSÁGTÓL TIKKADÓ EMBEREK VÁRTÁK A SZABADULÁST, DE UGYAN VÁRHATTÁK A BOLDOGTALANOK! KÖVÉR PÓKOK FUTKOSTAK KÖZÖTTÜK, ÉS ÖRÖKÉDIG TARTÓ HÁLÓT FONTAK A LÁBUKRA; ERŐS VOLT A HÁLÓ, MINT A LÁNC. INGE ELBORZADVA PILLANTOTT KÖRÜL.”

A gögös lány most gondol bele először abba a hiábavalóságba (*vanitatum vanitas*), hogy tiszta maradt a cipője. Jellemtorzulása azonban megakadályozza bűnbánatát (Örül, hogy nézik, mert szép, és finom a ruhája.) Ezzel a mozzanattal megkezdődik lassú metamorfózisa: kővé mered. Ugyanakkor éhség gyöttri, s nem törhet a kenyérből, amelyen áll. A jelenet a görög mítoszi világban Tantalosz alakját idézi fel, aki saját gyermekeit találta fel az isteneknek: az alvilágban aztán örök szomjúság és éhség gyötörte (Tantaloszi kínok).⁷ Kinszenvedése tehát a tetőfokára hág, amikor a páváskodó lányért a felvilágban elerednek az édesanya könnyei. Kevélyisége azonban nem enged, pedig újra felvillan a bűnbocsánat lehetősége. Szenvedését súlyosbítja, hogy hallja, mit beszélnek róla a felvilágban. Volt gazdája így összegzik bűnét:

„KEMÉNY SZÍVÚ GONOSZ TEREMTÉS VOLT! LÁBBAL TIPORTA ISTEN ADOMÁNYÁT, NEM BECSÜLTE MEG; HOSSZÚ LESZ A BŰNHÖDÉSE.”

Inge tehát az *isteni és a természeti törvény (phüszisz)* ellen vétett, etikai vétsége tehát nemcsak az emberi (humanitas), hanem az isteni parancs megszegése is.

Története szóbeszéddé s példázattá válik: dalt is költenek róla: „A páváskodó lány, aki a kenyérre hágott, mert féltette kényes cipellőjét.” Büntetése lassan beteljesedik: közsoborrrá válik csakúgy, mint fájalmában Niobé.

A történetben helyet kap a szájalom is. Egy kislány, hallva Inge történetét, sírva fakad, s megszanja a szenvedőt. Kínjait és bűnhődését azonban nem enyhítheti.

3.3. A bűn feloldása: a végtelen szeretet eszménye

A történet harmadik része a bűnnel és annak megváltásával foglalkozik. Az idő és időtlenség kettősségével vezeti be ezt a részt az író. A hajdani leányka, aki egyedülként szívből (kemény szív – jó szív) megsajnálta Ingét, éppen most hanyatlik a halálba. A lány története jut eszébe, és saját élete, hátha ő is lábbal taposta a kenyeret, hátha ő sem volt jobb a gonosz lánynál. Magára veszi hát a gonosz lány bűnét, mint ahogy Jézus az emberiségét, s halálával megváltja őt a pokol kínjaitól: „Az elszállni készülő lélek végtelen szeretete győzött a poklok kínjain” – írja Andersen. Mi lehet hát a megváltás? Az egyetemes szeretetbe vetett hit etikai normája. Ez szabadíthatja csak meg kő-lététől az embert.

A harmadik részben tehát egy újabb metamorfózissal – a közsoborból egy szürke tollú kismadár (veréb) születik – ismét a felvilágban találjuk magunkat. A *pszükhé* újjászületésének lehetünk itt tanúi. Az Alvilágban (Vergiliusnál) az ezer esztendeig szenvedő (várakozó) lélek

⁷ Miközben kikötötték, szájához finom falatok közelítettek, de mire beleharapott volna, eltűntek. A patak vize is már majdnem a szájáig ért, amikor az hirtelen lepadt. L. Robert GRAVES: *Görög mítoszok*, Európa, Bp., 1985. 140–142.

újjaszületik: egy *szürke tollú kismadár* (veréb) képében kel új életre. Micsoda változás! A páváskodó lány helyett a *szürke* madár jelenik meg, aki a természetnek kiszolgáltatója: „FÉLT, RESZKETETT MINDENTŐL, AMI KÖRÜLVETTE, ÉS SZÉGYELLTE MAGÁT MINDEN TEREMTETT LÉLEK ELŐTT. KERESETT IS NAGY SIETVE BÚVÓHELYET A FAL SÖTÉT KIS SZÖGLETÉBEN.” A megszabaduló *lélek*, a *szürke* madár már nem önmagára figyel, nem önnön szépsége, cicomája köti le, hiszen *szürkének* determinált, hanem környezete, melyet igen szépnek talál. Örül a szabadságnak és a természet szépségének, és még önnön szürkességét is szépnek látja. Dalra szeretne fakadni, mint a fülemüle és a rigó, de hangja erre alkalmatlan. A természet azonban megérti gyermekének néma szavát is.

„DE A TERMÉSZET, AMELY MÉG A BOGARAK NÉMA HÁLAADÁSÁT IS ÉRTI, MEGHALLOTTA A SZÜRKE KISMADÁR EL NEM ÉNEKELT ÉNEKÉT IS.”

A *phüszisz* törvénye győzedelmeskedik tehát: Mindannyian a természet részei vagyunk, s annak törvényeivel ellentétes erkölcsi magatartás bűnhöz vezet. A világ boldogsága így nem a külsőségekben keresendő – hangzik el a történet erkölcsi üzenete.

Egy újabb történet bontakozik tehát ki: a *szürke* verébé, aki a világban elesett, gyenge. Találkozik azonban az emberi jóssággal. Karácsonyeste van, s a parasztember még az ég madarairól is gondoskodik: egy karóra zabot kötöz, hadd lakomázzanak az örömnüpen. Jó cselekedetet művel tehát, amely a kis *szürke* madár szívében is örömet kelt. E jó cselekedet kelti életre hangját, csiripel, s ezt arra használja, hogy társainak jelt adjon az élelemszerzésről („Összecsiripelte éhes társait, hogy azok is jóllakhassanak.”) Annyi morzsát szedeget össze, hogy kitelnék belőle már az a kenyér is, melyre a kevély Inge ráhágott. Jó cselekedete újabb metamorfózist eredményez: *szürke* szárnyai helyett hófehér szárnyak nőnek. A megtisztulás, az erkölcsi váltás, a megrajzolt erkölcsi norma beteljesítésének igénye tehát most teljesedik be. Emberként nem teljesítette az etikai normát, a mese jellegének és jelentésének értelmében állat-léte formálja meg az ÉTHOSZt, a tudatos jó választását. Léte a végtelenségbe merül: a tündöklő Nap felé tartva tűnik el az öröklétben, hátrahagyva a kevélység, a gög, a magamutogatás elutasítandó magatartását, s hitet téve a jóság, a szerénység örök etikai normája előtt, mely a természet örök parancsa is.

Befejezés

A történet etikai megalapozottsága kézenfekvő. Oly tanmesét olvasunk, ahol a természet törvényeit több szinten megsértő egyénnek bűnhődnie kell, majd egy másik létben formálhatja meg *ethos*zát. Embri jóság és az embri gonoszság régi dichotómiája van jelen a történetben. A mese formai és műfaji szabályai szerint a jósságnak kell győzedelmeskedni, hiszen – ahogy az antik költők is megfogalmazták s a keresztény kultúrkörben is alapvető igazságként szolgál – a *humanitas* egyben megbocsátást (*pietas*) is jelent. Inge *inhumanitása*, nem az elfogadott embri viselkedési normák (kenyérre hág) szerinti viselkedése okozza vesztét és pokolbéli büntetését, mely jellemét nem változtatja meg: ugyanolyan fennhéjázó és makacs marad. Az embri szájalom, a könnyek azonban feloldják szívének keménységét, s majd madárként, egy másik létben jellemzi csak a szív érzékenysége és boldogsága.

A mesében az idő és az időtlenség (*kronosz* és a *kairosz*) etikai alapvetése is megjelenik. Nemcsak az egyén pillanatnyi etikai normaszegése áll tehát a mű középpontjában, hanem az örökérvényű normák iránti embri elkötelezettség követelménye is. A mitológiák szintjén pedig a *bőség*, *gög* (*hübrisz*), *bűn* és *bűnhődés* viszonyaira épül, mely eleve magában hordozza az erkölcsi normaszegést. A *hübrisz* fenségének póri megtévesztője a szegény lány (Inge), aki az alázat helyett általános érvényű *ethos*zának ellenkezőjét teszi.

A bűn következménye, hogy kövé mired, s a pokol tantaloszi kínjait (az örök éhséget) kell elszenvednie. Etikai vétsége így válik időtlenné, s metamorfózisában *szürke* verébként éli

meg újra a világot. Így kevélységét levetkezve talál rá a helyes etikai normára: a másokon való segítség alapelveire.

Befejezésként az etikai tartalomra vonatkozóan meg kell említenünk még a mítosz és a mese viszonylatát. Manapság egyre inkább terjed a mesekutatásban és a meseértelmező felfogásban a mese mitikus értelmének, illetve a mese és a mítosz viszonyának a keresése. Azt mondhatjuk, hogy a mítosz a nagyobb közösségre, népre, nemzetre kivetített etikai normákat tartalmaz, míg a mese etikai tartalma a nagy mitikus rendszereket lebontva és egy kisebb közösségre, illetve annak értékrendjére vonatkoztatva jelenik meg.

Látjuk (és láttuk) az anderseni mesének is a nagy mitikus rendszerekhez való vonzódását, illetve azok vulgarizált megjelenését. Főszereplője ugyanis a gögös lány, kit a hübrisz vezérel, ezért sérti meg az etika normáját. Pokolbéli szenvedése Tantalosz szenvedéstörténetét idézi, kövé válása Niobé történetére emlékeztet. (Egyébként ő is gögjiének köszönhetette pusztulását.) Metamorfózisa egészen ovidiusi, pokolbéli alászállása pedig az antik és a keresztény mitológia szenvedéseit idézi. A szív szava romantikus irányba hajtja a történetet, mely az antik és keresztény felfogásra is jellemző fénnel való egyesülésben nyer örök életet.

IRODALOM

DANTE *Összes művei*, szerk.: KARDOS Tibor, Magyar Helikon, Bp., 1962.

GRAVES: *Görög mítoszok*, Európa, Bp., 1985.

Hans Christian Andersen *meséi*, ford.: RAB Zsuzsa, Szukits Könyvkiadó, Szeged, 2008.

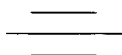
HÁRSING László: *Bevezetés az etikába*. Bíbor Kiadó, Bp., 1999.

HELLER Ágnes: *Általános etika*. Cserépvalvi, Bp., 1994.

KRÉMER Sándor: *Etikai alapvetés*. JATEPress, Szeged, 2004.

NYÍRI Tamás: *Alapvető etika*. Szent István Társulat, Bp., 1994.

SIMON Ferenc: *Az erkölcsi értékeszme története. Axio-ontológiai vázlatok az etika történetéből*. Veszprém, 1999.

TUZA TIBOR

romológus és romapedagógus

Debrecen

Mit vár el a szülő...?

Egy Hajdú-Bihar megyei kisvárosban helyzetelemzést végeztünk esélyegyenlőségi program készítéséhez. Ennek része volt a reprezentatív kérdőíves felmérés a szülők és a helybeli civil szervezetek vezetői körében. Válaszolt a szülők tíz százaléka és a civil szervezetek vezetőinek fele. Kérdéseink között szerepelt az is, hogy a válaszadó mit vár el az óvodától, az általános iskolától és a középiskolától. Az elvárások legjellemzőbb és leggyakoribb megfogalmazásai az alábbiak voltak.

Elvárások az óvodától

A szülők elvárásai:

Tiszta, rendezett környezetet várok el. A gyerekek életkorának, fejlettségének megfelelően biztosítsa a fejlődéshez szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

A cigány gyereket ne tuszkolják be egy szekrénybe, amíg a többi játszik, hanem őt is úgy neveljék, mint a nem cigány gyerekeket. Egyforma bánásmódot. Ne kivételezzenek senkivel!

A pedagógusok minden tőlük telhetőt tegyenek meg gyermekem fejlődésének elősegítésében. Szeretettel foglalkozzanak a gyerekekkel. Együttműködést. Tudjunk mindent megbeszélni. Megértést, odafigyelést, együttműködést. Figyelmességet. Figyeljenek a gyerekre. Gyermekemre vigyázzanak és fejlesszék a képességeit. Gyermekemet biztonságban és legjobb tudásuk szerint neveljék.

Gyermekközpontú nevelést, a gyermek örömmel járjon óvodába. Segítse elő a gyermek testi, lelki, értelmi fejlődését. Biztosítsa a gyermek optimális fejlődését. Tanítsák meg gyermekemet arra, milyen közösségben lenni, készítsék fel az iskolára, és hogy jó emlékeiben őrizze meg az óvodai éveket. Kellőképpen fejlessze a gyereket. Gyermekem nyugodt, élménygazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése minden területen. Gyermekem tudatos, jó, sikeres fejlesztését. Becsület, egymás iránti tisztelet, szeretet, sok-sok játék. Azt, hogy értékes emberek érezhesse magát a gyermekem abban a környezetben is.

A gyerek felkészítését az iskolára. A gyereket korának megfelelően fejlessze, készítse fel az iskolára. Alapos felkészítést az iskolára, mert már az első osztályban is sok a követelmény. Szeretetteljes felkészítést kapjon az iskolára.

A civil szervezetek vezetőinek elvárásai:

Színvonalas nevelőmunkát! Együttműködést a lehető legtöbb területen. Kölcsönös együttműködést. Amit adunk, elvárjuk, hogy vissza is kapjuk valamilyen formában, bármilyen segítség legyen is az. Együtt és ne egymás mellett működünk. Programjainkat, rendezvényeinket támogassák. Játszóházi részvételt. Együttműködést a városi közösségi programokban.

Elvárások az általános iskolától

A szülők elvárásai:

Jó tanulási feltételeket várok el. Színvonalas tanulási lehetőséget nyugodt, békés, kulturált osztályban és nem amortizálódott tantermekben. Normális és nyugodt körülményeket. A tanuláshoz szükséges rendezett környezetet és megfelelő képzést. Játékos udvar biztosítása. Rendezett tanulási körülményeket. Tiszta, rendezett környezetet és jó pedagógusokat.

Ne legyen kiközösítve cigány gyermekem! Ne tegyenek különbséget a magyar és a nem magyar gyerekek között. Kivételezés nélküli oktatást. Ne legyen az iskolában cigány osztály! Az osztályokban csökkenjen a roma gyermekek száma. Ne legyenek romák az iskolában!

A pedagógus úgy vigyázzon a gyerekekre, mintha a sajátja lenne. Biztonságban legyen a gyermekem, ne bántsák. Ne bántsák a gyerekeket! Odafigyelést és sok megértést. Fogadják el a gyermekemet meglévő adottságaival és képességeivel együtt. A pedagógusok minden tőlük telhetőt tegyenek meg ahhoz, hogy gyermekem minél sikeresebb legyen, egyre jobb eredményeket érjen el. A tanárok is együttműködjenek velem, ha valami baj van a gyerekekkel, azt meg tudjuk beszélni higgadtan. Több odafigyelést. A tanárokkal való együttműködést. Színvonalas oktatást és bánásmódot. A gyermekemmel való törődést és segítségnyújtást a tanulásban. Együttműködést.

Gyermekem jól érezze magát az iskolában, és a legmagasabb szintű oktatásban részesüljön. Példamutató nevelést és oktatást. Tanuljon meg írni, olvasni, számolni. Tanítsák meg minden alapvető dologra úgy, hogy közben jól érezze magát. Kötelesség- és tiszteletteljes gyerek legyen belőle. Lassúbb előrehaladást a tananyagban, hogy a gyerekek rendesen megtanuljanak mindent. Lassúbb tanmenetet, hogy a gyerekek jobban megtanulhassák a tananyagot. A legjobbat kihozni minden gyerekből. Biztonságban legyen, és minőségi oktatást kapjon. Általános műveltség megszerzését és önálló életre nevelést. A gyerek kiváló oktatását és szeretetteljes viszonyt. Megfelelő oktatásban részesüljön a gyerek. Építse be gyermekem tudatába és bioritmusába a mindennapi feladatok megoldásának fontosságát. A gyermek egyéni képessége-

inek fejlesztését a lehető legmagasabb színvonalon. Színvonalas oktatást. Neveljen, és tanítsa meg a gyermekemet tanulni. A legjobb oktatást kapja a gyermekem. A gyermek bármely szakmát, foglalkozást választ, az alapok biztosak legyenek. Jó tanulást összefogással. A gyermekemet szépre és jóra tanítsák. A gyerekek fejlődése kiegyensúlyozott legyen. Normális iskolai közösséget. Fegyelmet és tisztelet tudást. Nagyobb önbizalom megszerzését. Tudást, becsületességet, tiszteletet mások iránt. Magas színvonalú oktatást. Hatékony oktatást, és hogy egyénileg, képességeihez mérve tudja elsajátítani a gyerek azt a tananyagot, amit kell.

Különböző fejlesztő foglalkozásokon is részt vehessen a gyermekem. Legyenek színes fakultatív foglalkozások.

Megfelelő alapot a továbbtanuláshoz. A gyermekem rendelkezzen minden az általa választott középiskolába való bejutáshoz szükséges szilárd tantárgyi tudással. Felkészüljön a középiskolára. Biztosítsa a gyerek számára az általános műveltség elsajátítását, és felkészüljön a középiskolára. Alapvető emberi értékeket közvetítsen gyermekem számára, és biztosítsa a továbbtanulás lehetőségét. Készítsék fel a középiskolai továbbtanulásra. Megfelelő képzést, hogy a továbbtanulásban is boldoguljon. Rendet, fegyelmet, jó felkészítést a továbbtanulásra. Kellő alapot a középiskolához. Gyermekem megszerezze azt a tudást, amit majd egy jó középiskolában tovább tud fejleszteni, hogy jó szakember váljék belőle.

A civil szervezetek vezetőinek elvárásai:

Az iskolába járó gyerekek figyelemmel kísérését, előrehaladásuk segítését és követését. Közös gondolkodást, együttműködést a programban. Jószomszédi viszonyt. A tömegsport munka erősítését, a jól sportolók továbbképzését. Rendezvényeinken együttműködő, segítő hozzáállást. Folyamatos kapcsolattartást a gyermekek érdekében. Programjaink iránt érdeklődjenek, és látogassák is azokat. Az iskola is közelítsen felénk, ne csak mi az iskola felé, és nyitottabbak legyenek a hozzájuk intézett kérések iránt. Együtt és ne egymás mellett működjünk.

Elvárások a középiskolától

A szülők elvárásai:

A pedagógusok figyeljenek oda a gyermekemre. Együttműködést. A pedagógusokkal való együttműködést.

Ne okozzon csalódást a gyerekeknek. Normális iskolai közösséget. Megfelelő bánásmódot. Gyermekem jól érezze magát az iskolában, és a legjobb szintű oktatásban részesüljön. Növelje a tudását úgy, hogy a jövőben is érjen el valamit a gyerek, ne munkanélküli legyen belőle! Szakmai tudásával munkahelyet tudjon találni a gyermekem. Színvonalas oktatást. Megfelelően készítse fel gyermekemet az érettségire és a továbbtanulásra. Legyen célja a gyerekeknek, tudja építeni az életpályáját. Magas tudást. Sokrétű tapasztalatok és erkölcsi normák elsajátítását. A szakmát tanulja meg. Korszerű, színvonalas oktatást. A gyermekemből jó szakember váljék.

Olyan szintű oktatást, amelynek birtokában bármelyik főiskolára sikerrel felvételizhet. Segítse gyermekemet sikeres érettségi vizsga letételére, emellett járuljon hozzá az életre való felkészüléshez. Megfelelő képzést szakmaszerzéshez, továbbtanuláshoz. Felkészítést az egyetemre. Olyan oktatásban részesítsék a gyereket, ami az egyetemi vagy főiskolai tanuláshoz megfelelő.

A civil szervezetek vezetőinek elvárásai:

Folyamatos kapcsolattartást. Látogassák programjainkat, vegyenek részt a rendezvényeinken. Segítő munkánkat viszonzózzák azzal, hogy az általunk szervezett idegen nyelvi, számítógép-kezelői és más tanfolyamokhoz helyet, eszközöket, feltételeket biztosítanak.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy az infrastruktúra vonatkozásában az „amortizálódott tantermek” kiváltása, a humán-erőforrás tekintetében a „jó pedagógusok” biztosítása a kiemelt javaslat. A szegregált oktatás, illetve diszkrimináció megszüntetését a szülők egy része integ-

rált csoportszervezésben és egyenlő bánásmód biztosításában látja megvalósíthatónak, a szülők más része pedig a romák számának csökkentésével vagy a roma tanulóknak az iskolából való eltávolításával szeretné elérni. A gyerekekkel való bánásmódot szeretnék kedvezőbbre változtatni, elérni azt, hogy a gyerekek szeressenek óvodába és iskolába járni. Gyermekközpontú nevelést és oktatást akarnak. Minőségi oktatást követelnek. Kiemelik az egyéni fejlesztés, a tanulás tanítása, az „összefogásban”, azaz kooperatív technikák alkalmazásával végzett tanulás jelentőségét, a rend és fegyelem biztosítását, ami nélkül nem működhet a szabadságra nevelés, indirekt megfogalmazásban a kompetenciák fejlesztését, „színes fakultatív foglalkozások” biztosítását. Kiemelt hangsúlyt kap továbbá a javaslatokban a sikeres továbbhaladás és szakmaszerzés garantálása. Sajnálatos, hogy a normális pedagógus-szülő együttműködések elmaradása, ami a megfogalmazásokból kitűnik, jelenleg akadályozza az iskolahasználók javaslatainak érvényesülését.

Mindezt abban a reményben tettük közzé, hogy vizsgálatunk ösztönzést jelenthet valamennyi közoktatási intézmény számára hasonló – és anonim – kérdőíves felmérés végzéséhez. A „Mit tud adni...?” és „Mit vár el...?” kérdésének tisztázásához. Az intézményhasználók, a helyi társadalom jogos igényeinek érvényesítéséhez és az „adok-kapok” alapon megvalósuló együttműködések fejlesztéséhez. Ez segít bennünket a pedagógiai programok felülvizsgálatában, megújításában, a folyamatos önfejlesztésben.

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gévelt”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot 1 példányban, 12-es betűmérettel, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelőzéséről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásoktól lehetőleg tekintsünk el.

Azok a szerzők, akik megfelelő feltételekkel rendelkeznek, a számítógéppel írt kéziratot e-mailben küldhetik el.

Nagyon fontos, hogy írják föl *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét, valamint irányítószámot lakcímüket*.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk. Szerkesztőségünkönél is érvényes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem őrzünk meg és nem is küldünk vissza.

Műhely

DR. SZALAY ISTVÁN

főiskolai tanár

SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet

Matematikai Szakcsoport

Szeged

A következetes gondolkodás és a pontosan végzett munka összehangolására való nevelés a matematika eszközeivel

Azt a kérdést, hogy mióta gondolkodik az ember, lehetetlen megválaszolni, hiszen az ember meghatározó attribútuma a gondolkodás. Hasonlóképpen nehéz azt megmondani, hogy mióta végez az ember munkát, mert az embert a munkavégzés alakította ki. Feltűnő viszont a kettő összehangolásának hiánya, a pontos, de értelmetlen munka és a kristálytiszt, de meg nem valósuló ötlet. A nevelés célja e kettő összehangolása, és ez nem is olyan egyszerű. Ezt az összehangolást mutatjuk be néhány példán. Természetesen felvethető, hogy miért éppen a közgondolkodásban bonyolult tudománynak tekintett matematika területét vélem alkalmasnak ilyen példákra? Nos azért, mert a matematika egzaktága lehetővé teszi a precíz gondolkodást, és kevésbé a „tekintély elv” alapján ad választ egy fáradtságos munka elvégzésének szükségességére. Megmagyarázható, hogy mit, miért teszünk

1. A végtelen szakaszos tizedes törtek

Gondolati előkészítés nélkül az 1 : 17 osztás

<u>1</u>	: 17 = 0,0588235294117647	Maradék: 1
100		10
150		15
140		14
40		4
60		6
90		9
50		5
160		16
70		7
20		2
30		3
130		13
110		11
80		8
120		12
1	(Innentől kezdve ismétlődik)	

egy értelmetlen sziszifuszi munka, egy fáradtságos algoritmus vég nélküli ismétlése. Másrészt, ha értelmet adunk is a végtelen sok összeadandóból álló (végtelen szakaszos tizedes tört)

$$\begin{aligned}
& 0 + \frac{0}{10} + \frac{5}{10^2} + \frac{8}{10^3} + \frac{8}{10^4} + \frac{2}{10^5} + \frac{3}{10^6} + \frac{5}{10^7} + \frac{2}{10^8} + \frac{9}{10^9} + \frac{4}{10^{10}} + \frac{1}{10^{11}} + \frac{1}{10^{12}} + \frac{7}{10^{13}} + \frac{6}{10^{14}} + \frac{4}{10^{15}} + \frac{7}{10^{16}} + \\
& + \frac{0}{10^{17}} + \frac{5}{10^{18}} + \frac{8}{10^{19}} + \frac{8}{10^{20}} + \frac{2}{10^{21}} + \frac{3}{10^{22}} + \frac{5}{10^{23}} + \frac{2}{10^{24}} + \frac{9}{10^{25}} + \frac{4}{10^{26}} + \frac{1}{10^{27}} + \frac{1}{10^{28}} + \frac{7}{10^{29}} + \frac{6}{10^{30}} + \frac{4}{10^{31}} + \frac{7}{10^{32}} + \\
& + \frac{0}{10^{33}} + \frac{5}{10^{34}} + \frac{8}{10^{35}} + \frac{8}{10^{36}} + \frac{2}{10^{37}} + \frac{3}{10^{38}} + \frac{5}{10^{39}} + \frac{2}{10^{40}} + \frac{9}{10^{41}} + \frac{4}{10^{42}} + \frac{1}{10^{43}} + \frac{1}{10^{44}} + \frac{7}{10^{45}} + \frac{6}{10^{46}} + \frac{4}{10^{47}} + \frac{7}{10^{48}} + \dots
\end{aligned}$$

összegnek, ugyan ki hiszi el, hogy ezt 17- tel szorozva az 1 jön ki?

Az 1 : 17 osztás („maradékhoz hozzáveszünk egy 0-át”, a „hányadosban a tizedesvessző mögött egyet lépünk jobbra”) mechanizmusát még meg tudjuk világitani a szorzás és az összeadás segítségével.

$$\begin{aligned}
1 : 17 &= \frac{1}{17} = \frac{100}{17} \cdot \frac{1}{100} = \left(5 + \frac{15}{17}\right) \cdot \frac{1}{100} = 0,05 + \frac{15}{17} \cdot \frac{1}{100} = 0,05 + \frac{150}{17} \cdot \frac{1}{1000} = \\
&= 0,05 + \left(8 + \frac{14}{17}\right) \cdot \frac{1}{1000} = 0,058 + \frac{14}{17} \cdot \frac{1}{1000} = 0,058 + \frac{140}{17} \cdot \frac{1}{10000} = \\
&= 0,058 + \left(8 + \frac{4}{17}\right) \cdot \frac{1}{10000} = 0,0588 + \frac{4}{17} \cdot \frac{1}{10000} = 0,0588 + \frac{40}{17} \cdot \frac{1}{100000} = \\
&= 0,0588 + \left(2 + \frac{6}{17}\right) \cdot \frac{1}{100000} = 0,05882 + \dots,
\end{aligned}$$

ami után „beletörődünk” hogy ezt vég nélkül folytassuk. Itt jön az a nevelési feladat, hogy ebbe nem szabad egyszerűen belenyugodni! Különösen a mai korban, a számítógépek korában, nem. Különben a felnövekvő generációk számítógép – vezérelte bio – robottá fognak válni. Természetesen nem a megfigyelés és tapasztalatszerzés eredményeiből való következtetést kell üldözni. (Gondoljunk például arra, hogy az időszámításunk is a természet megfigyeléséből alakult ki. Sokkal előbb keletkezett az év, hónap stb. fogalma annál, hogy felfedeztük volna ezek égi mechanikai lényegét.) Ugyanakkor fejleszteni kell a kritikai szemléletet is! Ha felületesen fogadjuk el az osztási algoritmust, akkor a következőt kapjuk:

$$\begin{aligned}
1 : (1 - x) &= 1 + x + x^2 + x^3 + \dots \\
&x \\
&x^2 \\
&x^3 \\
&x^4 \\
&\vdots
\end{aligned}$$

ahol – úgy tűnik – az x helyébe az 1 kivételével bármit írhatunk. (Az $x = 1$ esetén 0-val osztanánk, aminek a tilalma már a közgondolkodás evidencia-szintjében van.) Ha próbát teszünk az $x = \frac{1}{2}$ esetével, a $2 = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \dots$ eredményt még reálisnak érezhetjük. (Gondoljunk egy 2 egység hosszú teremre, amelynek az egyik végéből a másikba megyünk. Nyilván leszünk

félúton (1 egységet tettünk meg). Utána megteszük a hátralévő út felét ($1 + \frac{1}{2}$ egységet tettünk meg.) Ezután jön a hátralévő negyedrésznyi út fele ($1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4}$ egységet tettünk meg.) Így folytatva, mire átérünk, az $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \dots$ egységnyi utat tesszük meg, ami a terem hossza, azaz 2 egység.) Mi van ha az $x = 2$ behelyettesítésével próbálkozunk? Az ekkor adódó

$$-1 = 1 + 2 + 4 + 8 + \dots$$

eredmény elfogadhatatlan. Osztási algoritmusunk tehát nem megbízható!

Nem véletlen, hogy ehhez hasonló probléma már az ókorban is felvetődött. Az eleai Zenon (i.e. 490? – i.e. 430?) nevéhez fűződik az „Akhilleusz és teknősbéka” néven ismeretes paradoxon (lásd [1], 170. oldal), amely szerint a gyorsabban futó Akhilleusz előnyt ad a nála lassúbb teknőznek, és emiatt sohasem éri utol. A mi szempontunkból itt az a lényeges, hogy mindkettejük által megtett út egy- egy végtelen sok szakaszhosszból álló összeg, aminek a fogalma tisztázásra szorul. A végtelen sok összeadandóból álló összeg (matematikai terminológiával végtelen sor) fogalmát általánosságban Cauchy (1789–1857) francia matematikus értelmezte. (Lásd [1], 704. oldal.) Mi itt, egy ezzel összhangban lévő, de csak a nem negatív összeadandókból álló végtelen összeg értelmezésére szorítkozunk (amely véleményünk szerint középiskolában is tárgyalható.)

Legyen $a_n \geq 0, n = 0, 1, 2, \dots$. Értelmezni kívánjuk az $a_0 + a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n + \dots$ végtelen sok összeadandóból álló összeget. Ha csak az „elején” lévő tagokat kívánjuk összeadni, akkor az

$$s_n = a_0 + a_1 + a_2 + \dots + a_n$$

részletösszeggel nincs gond, mert ez véges sok összeadandóból áll. Kérdés az, hogy mi történik, ha az n minden határon túlnő. Ekkor az s_n vagy korlátos (van egy olyan K korlát, hogy minden n -re $s_n \leq K$), vagy nem (nem létezik az előbbi tulajdonsággal rendelkező K). A korlátos esetre egy egyszerű példaként az asztal hosszának lemérését említhetjük: Rátéve a méterrudat ez adja az a_0 hosszat, az asztalból kimaradó résznél folytatjuk a deciméterrel (a_1), az ezután kimaradó részt a centiméterrel mérjük (a_2) és így tovább, általában egy végtelen $\{s_n\}_{n=0}^{\infty}$ méréssorozathoz jutunk. Az asztal vége nem ér el a szoba végéig, így a kettő között az asztal elejétől vett bármely hosszúság lehet a K . A nem korlátos esetre könnyű példa, ha minden n -re $a_n = 1$. Ekkor $s_n = n + 1$, ami minden határon túlnő. A végtelen sok összeadandóból álló összeget a korlátos esetre értelmezzük. Nyilvánvaló, hogy ha egy K korlátot találunk, akkor bármely ennél nagyobb szám is korlát. Nem mondhatjuk el ugyanezt a K korlátnál kisebb számokról. Ez vezet el a legkisebb korlát fogalmához. Az s számot akkor nevezzük legkisebb korlátnak, ha korlát, de bármely nála kisebb szám már nem az. (Azt, hogy korlátos esetben ilyen s létezik, teljességi axiómának nevezzük, de eddig a mélységig a középiskolában nem megyünk el.) Ezt a legkisebb korlátot, amely a következő két tulajdonsággal rendelkezik

$$(1.1) \quad \text{minden } n \text{-re } s_n \leq s$$

$$(1.2) \quad \text{ha } L < s, \text{ akkor van olyan } n, \text{ hogy } s_n > L$$

tekintjük a végtelen sok összeadandóból álló összegnek. Szemléltetésképpen elmondhatjuk, hogy $a_0 + a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n + \dots = s$, mert akárhány tagot összeadva sem kapunk s -nél nagyobbat, míg elég sok tagot összeadva az s -nél kisebb számok bármelyikét meghaladjuk.

Most nézzük meg, hogy hogyan működik ez az értelmezés az 1:17 osztási algoritmusból kialakult végtelen szakaszos tizedes tört esetében! Áttekintve ennek szerkezetét célszerűnek látszik az S_{16m} , $m=1,2,3,\dots$ alakú részletösszegek vizsgálata. Mivel nem negatív tagokat adunk össze, ha $16m \leq n < 16(m+1)$ akkor $S_{16m} \leq S_n < S_{16(m+1)}$ miatt, az $\{S_n\}$ sorozat legkisebb korlátja azonos az $\{S_{16m}\}$ sorozat legkisebb korlátjával. Feladatunk ennek megkeresése.

A könnyebb írás kedvéért a $\sum_{k=1}^n a_k = a_1 + a_2 + \dots + a_n$ írásmódot használva, látjuk, hogy

$$\begin{aligned} S_{16m} &= \sum_{k=0}^{m-1} \left(\frac{0}{10^{16k+1}} + \frac{5}{10^{16k+2}} + \frac{8}{10^{16k+3}} + \frac{8}{10^{16k+4}} + \frac{2}{10^{16k+5}} + \frac{3}{10^{16k+6}} + \frac{5}{10^{16k+7}} \right. \\ &\quad \left. + \frac{2}{10^{16k+8}} + \frac{9}{10^{16k+9}} + \frac{4}{10^{16k+10}} + \frac{1}{10^{16k+11}} + \frac{1}{10^{16k+12}} + \frac{7}{10^{16k+13}} + \frac{6}{10^{16k+14}} + \frac{4}{10^{16k+15}} + \frac{7}{10^{16k+16}} \right) = \\ &= \sum_{k=0}^{m-1} \frac{1}{10^{16k}} \cdot \left(\frac{0}{10} + \frac{5}{10^2} + \frac{8}{10^3} + \frac{8}{10^4} + \frac{2}{10^5} + \frac{3}{10^6} + \frac{5}{10^7} + \right. \\ &\quad \left. + \frac{2}{10^8} + \frac{9}{10^9} + \frac{4}{10^{10}} + \frac{1}{10^{11}} + \frac{1}{10^{12}} + \frac{7}{10^{13}} + \frac{6}{10^{14}} + \frac{4}{10^{15}} + \frac{7}{10^{16}} \right) = \\ &= \sum_{k=0}^{m-1} \left(\frac{1}{10^{16k}} \cdot 0,058823529417647 \right) = 0,058823529417647 \cdot \sum_{k=0}^{m-1} \frac{1}{10^{16k}} \end{aligned}$$

Eddig eljutni is igen éles megfigyelőképeség és pontos munka kellett, de hátra van még az

$$(1.3) \quad \sum_{k=0}^{m-1} \frac{1}{10^{16k}} = \sum_{k=0}^{m-1} \left(\frac{1}{10^{16}} \right)^k, \quad m=1,2,3,\dots$$

sorozat legkisebb korlátjának meghatározása. Bevezetve a $q = \frac{1}{10^{16}}$ jelölést, az (1.3) jobb oldala, a (középiskolában tanult) mértani sorozat tagjait összegző képlet szerint

$$\sum_{k=0}^{m-1} q^k = \frac{q^m - 1}{q - 1} = \frac{1 - q^m}{1 - q}.$$

Az $\frac{1 - q^m}{1 - q} < \frac{1}{1 - q}$ egyenlőtlenségből könnyen látszik, hogy $s = \frac{1}{1 - q}$ az (1.3) - ban lévő sorozat korlátja. (Lásd (1.1).) Meg fogjuk mutatni, hogy nála kisebb korlát nincs. Ehhez felhasználjuk a (teljes indukcióval bizonyítható) Bernoulli (1654 – 1705) nevét viselő

$$(1 + x)^n > 1 + nx; \quad -1 < x, \quad x \neq 0, \quad n = 2,3,4,\dots$$

egyenlőtlenséget. (Lásd [1], 690. oldal.) Tételezzük fel, hogy van olyan $(0 <) L < \frac{1}{1-q}$ szám, hogy minden m -re

$$(1.4) \quad \frac{1-q^m}{1-q} \leq L$$

Innen kapjuk, hogy

$$(0 <) 1 - L(1-q) \leq q^m$$

$$\left(\frac{1}{q}\right)^m \leq \frac{1}{1-L(1-q)}.$$

Alkalmazva a Bernoulli-egyenlőtlenséget, adódik, hogy

$\left(\frac{1}{q}\right)^m = \left(1 + \left(\frac{1}{q} - 1\right)\right)^m > 1 + m\left(\frac{1}{q} - 1\right)$ minden $m=2,3,4,\dots$ értékre fennáll. Ekkor ezekre az m értékekre az is teljesül, hogy

$$1 + m\left(\frac{1}{q} - 1\right) < \frac{1}{1-L(1-q)}$$

$$m < \frac{\frac{1}{1-L(1-q)} - 1}{\frac{1}{q} - 1}$$

ami lehetetlen, mivel az m minden határon túlnő. E szerint az L -re tett (1.4) feltételezés hamis, tehát van olyan m , amelyre $\frac{1-q^m}{1-q} > L$. Így, az (1.2) és (1.3) alapján kapjuk, hogy

a $\sum_{k=0}^{m-1} \frac{1}{10^{16k}}$ legkisebb korlátja $\frac{1}{1-q} = \frac{1}{1-\frac{1}{10^{16}}} = \frac{10^{16}}{10^{16}-1}$. Emiatt, az s_{16m} (és vele együtt az

s_n) legkisebb korlátja $0,0588235294117647 \cdot \frac{10^{16}}{10^{16}-1} = \frac{588235294117647}{9999999999999999}$. Így az 1:17 osztás algoritmusából kapott végtelen tizedes törtre

$$0,\overline{0588235294117647} = \frac{588235294117647}{9999999999999999}$$

adódott. Ez lenne az $\frac{1}{17}$? Nos, ezt ellenőrizhetjük az

588235294117647 • 17
4117647058823529
9999999999999999

szorzás elvégzésével. Így, $\frac{588235294117647}{999999999999999} = \frac{588235294117647}{588235294117647 \cdot 17}$. Végül a 588235294117647- tel való egyszerűsítés adja

$$0,0588235294117647 = \frac{1}{17}.$$

Ezzel igazoltuk az **1:17** osztás algoritmusát!

2. Végtelen (nem szakaszos) tizedes törtek

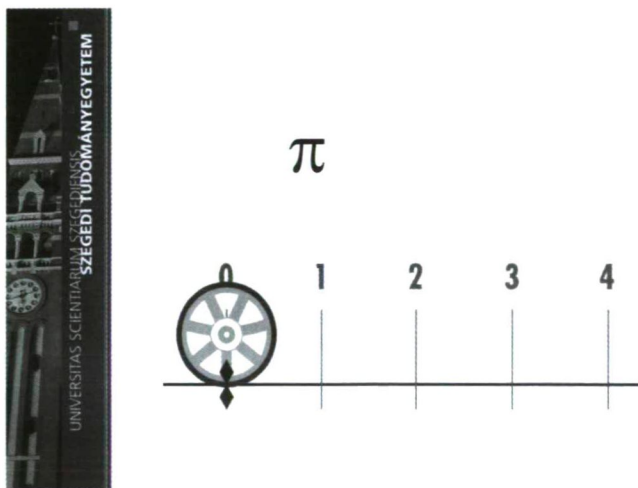
Jól ismert, hogy az irracionális számok tizedes tört alakjai végtelen nem szakaszos tizedes törtek, amelyek szintén végtelen sok összeadandóból álló összegek. (Ezek értelmezését az 1. pontban láttuk.) Közülük egyik legnevezetesebb a π , amelynek definíciója

$$(2.1) \quad \pi = \text{Az egységnyi átmérőjű kör kerülete}$$

és amelyet a közgondolkodás a **3,14** értéken tart számon. (Mivel a körök egymáshoz hasonlóak, ezért bármely r sugarú kör területét ($2r \pi$) osztva az átmérőjével ($2r$) a π adódik.) Természetesen, ez csak közelítő érték, hiszen a $\pi = 3,14 = \frac{314}{100}$ azt jelentené, hogy a π racionális

szám, ami nem igaz! Itt fel kell oldani azt az ellentmondást, hogy akkor miért használjuk a köztudatban a 3,14 értéket? Fontos tudatosítani, hogy itt csak közelítésről van szó, amelyet „kezelni” lehet.

Tekintve egy egységnyi átmérőjű kört, (kerülete éppen π) a π közelítő értékét jól szemléltethetjük a következő ábrákkal

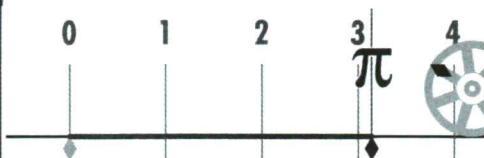

ahol a számegyenesen gördülő kör jelzett pontjának első leérkezését kell figyelünk:

Estimation for Practice

$$\pi \approx 3.14$$

A π további számjegyeinek keresését már az iskolában használatos kalkulátorral végezzük. Kalkulátorunk (CASIO fx-570ES) azt mondja, hogy

$$(2.2) \quad \pi = 3,141592654$$

ami (a (2.1) definíciót közelítő 3,14 becsléshez hasonlóan) hamis, hiszen $\pi = \frac{3141592654}{1000000000}$ is

azt jelentené, hogy a π racionális szám. Ekkor, vagy

$$(2.3) \quad \pi < 3,141592654.$$

vagy

$$(2.4) \quad \pi > 3,141592654.$$

Melyik a helyes a (2.3) és a (2.4) közül? Íme, egy éles kérdés! Például, az 1 és 2 forintos pénzérmék forgalomból való kivonása miatt, amikor a boltban fizetünk, legfeljebb 5 forintos pénzérmével számolhatunk: ha az összeg 1 vagy 2, illetve 8 vagy 9 forintra végződik, helyébe a 0, illetve 10 forint, ha 3, 4, 6 vagy 7 forintra végződik, akkor helyébe 5 forint kerül. Már észre sem vesszük, hogy nem a pontos összeget fizetjük ki. Nem baj, ha ezt – a fenti ok miatt tudatosan tesszük. Ha viszont az 1 és 2 forintos pénzérmék is használatban vannak, akkor ez a fajta „kerekítés” már csalásnak minősül.

Induljunk ki abból, hogy a (2.2) jobb oldalán lévő utolsó számjegy, a „4” a kalkulátor által kerekített érték. E szerint

$$(2.5) \quad 3,1415926535 < \pi < 3,1415926544.$$

Mivel

$$3,1415926535 < 3,141592654 < 3,1415926544,$$

érvényes a

$$(2.6) \quad |\pi - 3,141592654| < 9 \cdot 10^{-10} < 10^{-9}$$

approximáció. Továbbá, a (2.5) alapján

$$314159265,35 < 10^8 \cdot \pi < 314159265,44$$

így

$$0,35 < 10^8 \cdot \pi - 314159265 < 0,44.$$

A kalkulátor azt is megadja, hogy

$$10^8 \cdot \pi - 314159265 = 0,35898,$$

ahol a jobb oldalon lévő utolsó számjegy, a „8” ugyancsak kerekített, tehát

$$0,358975 < 10^8 \cdot \pi - 314159265 < 0,358984.$$

Innen,

$$314159265,358975 < 10^8 \cdot \pi < 314159265,358984$$

ezért

$$3,14159265358975 < \pi < 3,14159265358984.$$

Mivel

$$3,14159265358975 < 3,1415926535898 < 3,14159265358984$$

adódik

$$(2.7) \quad |\pi - 3,1415926535898| < 9 \cdot 10^{14} < 10^{-13}.$$

teljesül.

A (2.6) még nem elegendő a kérdés megválaszolásához, de a (2.7) már igen:

$$\begin{aligned} \pi &= (\pi - 3,1415926535898) + 3,1415926535898 \leq \\ &\leq |\pi - 3,1415926535898| + 3,1415926535898 < \\ &< 10^{-13} + 3,1415926535898 = 3,1415926535899 < 3,141592654 \end{aligned}$$

azaz, a (2.3) a helyes.

3. Osztás irracionális számmal

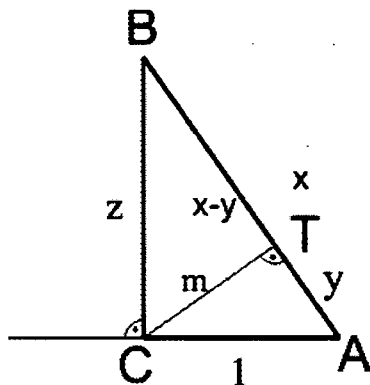
Valljuk be, hogy még a természettudományi (nem matematikusi vagy matematika tanári) oklevéllel rendelkező emberek is a „Mi az $\frac{1}{\pi}$?” kérdésre az evidencia-szintjükből előkapva a számológépüket legfeljebb a

$$(3.1) \quad \frac{1}{\pi} \approx 0,3183098862$$

választ adják, miközben nem is gondolnak arra, hogy az $\frac{1}{\pi}$ szimbólum jelent-e egyáltalán

valamit. Hétköznapi vitáinkban gyakran előfordul, a „Tudja egyáltalán, hogy miről beszél?” kérdés. Itt éppen egy matematikai példa alapján döbbenünk rá ennek jogosságára.

Ismét értelmezési probléma előtt állunk! Próbáljuk meg értelmezni az $x \neq 0$ valós szám reciprokát! Az $1 < x$ speciális esetben – geometriai ismereteinkre alapozva – tekintsük az alábbi (Thalesz-körrel megszerkeszthető) ábrát:

A területekkel való okoskodással (elkerülve a derékszögű háromszögre vonatkozó arányossági tételek alkalmazását) igazolható Pitagorász-tétel többszöri alkalmazásával kideríthetjük, hogy a TA szakasz hosszára teljesül, hogy $x \cdot y = 1$. (Lásd [2], 151-153. old.) Innen, az y értelmezése (mint olyan számé, amelyet az x -szel szorozva 1-et kapunk) az $y = \frac{1}{x}$. Ha már a reciprokot értelmeztük, akkor az ókori görög matematikusok példáját követve, a valós számok szorzását a téglalap területének mértékszámára vezetjük vissza, és működik a $\frac{b}{a} = b \cdot \frac{1}{a}; a(\neq 0), b \in R$

definíció. Ekkor például, a $\frac{\sqrt{2}}{\pi}$ tört esetében a következő lépéseket tesszük

1. Előállítjuk a π hosszúságú szakaszt az 1 átmérőjű kör gurításával. (Lásd 2. pont.)
2. Előállítjuk az $\frac{1}{\pi}$ hosszúságú szakaszt a fenti ábra alapján.
3. Előállítjuk a $\sqrt{2}$ hosszúságú szakaszt az egységnyi oldalú négyzet átlójaként.
4. Téglalapot szerkesztünk az $\frac{1}{\pi}$ és a $\sqrt{2}$ hosszúságú oldalakkal.

A kalkulátor által adott

$$(3.2) \quad \frac{\sqrt{2}}{\pi} \approx 0,4501581581$$

Az előbbi eljárás 4. lépésben kapott téglalap területének közelítő értéke. A 2. pontban megismert approximációs eljárással mind a (3.1), mind a (3.2) további jegyeit tárhatjuk fel.

IRODALOM

- [1] Sain Márton: Nincs királyi út! (Matematikatörténet) Gondolat Kiadó, Budapest, 1986, ISBN 963 281 7044.
 [2] Krisztin Német István: Megjegyzés a valós számok tanítóképzésbeli oktatásához, OTE Tükörcép, 2009, Kiadta az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete, Baja, 149-164, ISSN 1589-1488.

*A metafora és a megszemélyesítés sokszínű világában** (Gondolatok, tanácsok a nyelvi képek tanításához – 2.)

A *névátvitelek* (másképpen trópusok vagy nyelvi képek) fajtáiról szólva elsőként a *metaforát* és a *megszemélyesítést* járjuk körül.

A *metafora* két fogalom azonosítása hangulati egyezés, illetőleg külső vagy belső hasonlóság alapján. Beszélhetünk *köznyelvi* és *költői* vagy *művészi* metaforákról, ezeket *céljuk* szerint is csoportosíthatjuk. *Alakjuk* szerint is rendezhetők. A metaforák stílushatását befolyásolja, hogy milyen *szófajú* az azonosító.

A) A nyelvi rétegek alapján

a) Köznyelvi metafora: a hegy gyomra, székláb, fülig pirult, feketepiac; Nagy lutri ez a vállalkozás! stb.

b) Költői vagy művészi metafora

A célját tekintve *szemléleti*, ha egyszerűen csak elképzeltetni, szemléltetni akar. Akkor *hangulati*, ha bizonyos érzés, hangulat felkeltése áll a középpontjában:

Havas csúcsával nézi a napot

Daloknak szent hegye: a lelkem (...) (Ady Endre: *Búgnak a tárnák*)

Ezüst sötétség némasága

holdat lakatol a világra. (József Attila: *Téli éjszaka*)

B) Az alakjuk szerint

a) Teljes, azaz kéttagú metafora

Az azonosított és az azonosító egyaránt jelen van, itt az összehasonlított fogalmak közötti távolság felfedezése, megértése teszi hatásossá a közleményt a befogadónak:

Mikorra a patak vize tükörré lett,

Melybe ezer csillag ragyogása nézett: (...) (Petőfi Sándor: *János vitéz*)

A füstfellegecskében nagyapám arcát látom, szakállának a szúrását érzem a homlokomon. Fehér virág a szakállá. (Sütő András: *Anyám könnyű álmot ígér*)

b) Egyszerű, vagyis egytagú metafora

Csak azonosító elemből áll, az azonosított fogalmát hozzá kell érteni. Ez a hiány elmélyültebb olvasásra, fokozottabb értelmező tevékenységre készíti az olvasót:

* Az írás első része a 2010/1 számban jelent meg. (A szerkesztő)

Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom. (Petőfi Sándor: *Az alföld*)

Aki megdob téged kővel, dobd vissza kenyérrel, ez az én jó uram. Ő a meg-
testesült tízparancsolat, és annak betartása egy személyben. (Sütő András: *Egy lócsi-
szár virágvasárnapja*)

C) A szófaja szerint

Igei, főnévi, melléknévi metaforát ismerünk aszerint, hogy milyen szófajú szó az azonosító.

<u>Aranyos</u> lapály, gólyahír, <u>áramló</u> könnyűségű rét. Ezüst derűvel <u>ráz</u> a nyír egy szellőcskét és <u>leng</u> az ég.	Jön a <u>darázs</u> , jön, megszagol, dörmög s a <u>vadrózsára</u> száll. A mérges <u>rózsa</u> meghajol – vörös, de karcsú még a <u>nyár</u> . (József Attila: <i>Nyár</i>)
---	--

Az igei metafora és a megszemélyesítés közötti kapcsolatot vagy különbséget esetenként nehéz szétválasztanunk, elkülönítenünk. Ilyenkor segítségünkre lehet az olvasói felkészültségünk mellett a stilisztikában való jártasságunk, az ezzel összefüggő tudásunk:

1. a *metafora*: hasonlósági és/vagy hangulati egyezés;
2. a *megszemélyesítés*: élettelen dolgokat, tárgyakat élőként mutat be.

A két stílus eszköz összeérzése természetes olvasói beállítódás, hiszen a metafora egyik fajtájának, származékának tekintjük a megszemélyesítést. Ezért is hallani gyakran ezt a szakkifejezést: *metaforikus megszemélyesítés*.

A metafora stílushatását a szemléleti és a hangulati elemek egyesülése biztosítja.

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen. (Vajda János: *A virrasztók*)

A *megszemélyesítés* érzésnek, eszmének, élettelen tárgyaknak, természeti jelenségeknek, növényeknek, állatoknak az élőkre, pontosabban az emberre jellemző tulajdonságokkal való felruházása. A megszemélyesítés a metafora egyik fajtája.

Mikor utójára megállt s visszanézett,
A torony bámult rá, mint sötét kísértet. (Petőfi Sándor: *János vitéz*)

Száll a dal, a jegenyék közt motoz, a hold magasan jár, magasabban, mint az imént, mintha nem tudna megállni égi pályáján. (Szabó Magda: *Danaidák*)

A megszemélyesítés stílushatása által mindenképpen életszerűvé válik a kifejezés, így az olvasó számára hatásosabbá, hangulatosabbá, a képisége alapján szemléletesebbé lesz a nyelvi kép. A megszemélyesítéssel mind a költészet, mind a köznyelv szívesen él.

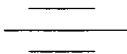
Selymit a barka
már kitakarta,
sárga virágját bontja a som.
Fut, fut az áram
a déli sugárban
s hőkken a hó a hideg havason. (Áprily Lajos: *Március*)

A tanítást és a tanulást segítő feladatok

1. A magyar ember ekképpen is megnevezheti a kedvesét: *galambom, csillagom*. Még hogyan? Miért találóak ezek a metaforák?
2. Mi ad stilisztikai többletjelentést ezeknek a nyelvi képeknek?
*A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt.
Te lehetsz írja sebemnek
Gyönyörű kis tulipánt!* (Csokonai Vitéz Mihály: *Tartózkodó kérelem*)
3. A köznyelv is kedveli a megszemélyesítést. Értelmezd *az óra jár*; a *cammogó autó*; a *nap fölkel* kifejezéseket! Folytasd az előző példáknak a gyűjtését és az értelmezését!
4. Írj egy olyan (3–4 bekezdésnyi) életképet, melyben a megszemélyesítésnek különösen fontos szerepet adsz!
5. Lapozd fel Petőfi Sándor „A puszta, télen” című versét! Vizsgáld meg a költeményt a megszemélyesítések stílushatása szempontjából!
6. Miképpen ábrázolja az író a feszültségteli tavaszt? Mi adja a stílushatást ebben az elbeszélésrészletben?

Májusi napfényben odakint minden nevet és mosolyog, még a föld is. A homokban csillog a macskaezüst, fehérfalú tanyák tetején fehér galambok tollászkodnak, kutyáról, tehénről bundájuk is levedlett, az is csak könnyű és vidám állapot. A szarka a fák zöldjéből cserreg elő, és mondják bent a tanyában: cserreg a szarka, vendég jön. Szerelmes táncukat lejtik a levegőben apró, fehér pillangók, ellenben a nagy farkaspille bement az ereszet alá aludni, mert ő éjjel kóborog. Az égen valódi tisztaságok mutatkoznak, s kékesen száll felfelé itt-amott a kéményekből a füst. Az ám, szép ez mind.

(Tömörkény István: *Így volt rendelve*)

VASVÁRI ZOLTÁN

középiskolai tanár

Bókay János Humán Kéttannyelvű Szakközépiskola,

Szakiskola és Gimnázium

Budapest

A kártyajáték a gyermekek életében

1. A kártya és a kártyajáték rövid története

A kártya különleges helyet foglalt és foglal el ma is a játékok között. Azon kevés játék közé tartozik – talán a kockázás sorolható még ide –, amelyet a négy-hatéves kisgyermekektől kezdve az aggastyánokig minden korosztály játszott és játszik.

A kártyajátékot bizonyára valamelyik keleti nép – talán a kínai – találta föl mintegy háromezer évvel ezelőtt. Kínában már i.e. 1120-ban ismerték, későbbi adatok szerint Indiában és Egyiptomban is, és valószínűleg a korai kereskedelem révén jutottak hozzá.

Európába a 13. századi keresztes hadjáratok és az arabok révén került a kártya és a játék. Európai nyomai a 13. század elejére nyúlnak vissza. Az egyházi és a világi hatalom egyaránt szigorú elutasítással tekintett az újonnan terjedő szórakozási formára. A 14. század második felében Európa-szerte megsokasodtak a világi és egyházi tiltások, ami a kártyázás rohamos terjedését jelzi. Az egyház részéről először Sienai Szent Bernát lépett fel a kártyaszennvedély ellen 1423-ban. Bolognában tartott híres 42. beszédében így ostorozta a kártyásokat: „*A brevi-árium elítéli a kártyákat, amelyekre különböző alakokat pingálnak, amellyel pedig a leplezett gonosztságot jelenítik meg.*” A tilalmazások azt igazolják, hogy ekkorra a kártyajáték nemcsak főúri időtöltés, hanem széleskörűen gyakorolt népi játék is.

Igazi robbanásszerű hódítása azonban 1423, a fametszés feltalálásának kezdete után következett el. Angliában a 15. században már volt kártyaipar.

Az európai típusú kártya 15. századi általános elterjedését követően a kártyázás a 16. század elején Európa-szerte népszerű játékká vált minden társadalmi osztálynál, és minden korosztály szívesen elszórakozott vele.

A kártya természetesen ott volt a kezdetektől a gyermekek kezében is.

2. A gyermek és a kártyajáték

A kártyázás játék, az alapvető funkciója a résztvevők szórakoztatása. Mint minden játéknak, jellemzője, hogy szabad cselekvés.

A gyermekek természetes létformája a játék: örömet adó tevékenység, és egyúttal ismeretek és készségek elsajátításának és gyakorlásának spontán terepe.

A kártyázó gyerekek számára mindenekelőtt örömforrás a kártyajáték. Ha megunják a játékot, azonnal új szórakozás után néznek. Minél fiatalabbak, annál egyértelműbben érvényesül a szabály: ha már nem okoz örömet a tevékenység, megfontolás nélkül abba kell hagyni.

A játék sajátos mikrokozmosz, autonóm törvényszerűségek és szabályok működtették, a játékosok által közösen teremtett világ. Ez a játékosok közös akaratával és együttműködésével létrehozott és fenntartott világ lehetőséget ad a szabálytudat, az alkalmazkodás, a vállalkozó kedv, a kombinációs készség, a fantázia és más készségek és képességek fejlesztésére. Ezek a szempontok természetesen az egészen kis gyermekek és a kisiskolások kártyajátékában kapják a legnagyobb hangsúlyt.

A nagyobb gyerekeknél, serdülőknél, fiatal legényeknél egyre erősebben jelentkezik a játék közbeni individuális versengés igénye. A kártyajáték lehetőséget ad a csoporton belüli

rangsorképzésre. Kártyázás közben társadalmilag elfogadott és szabályozott módon van lehetőségük a játékosoknak összemérni képességeiket, „erejüket”, és a győztesek előjogokhoz jutnak a vesztesekkel szemben. Ebben a korosztályban kapja a legnagyobb szerepet a játékban a vesztesek fizikai büntetése, és ebben az életkorban jelenik meg a pénzben való játék.

Tizenéves középiszolás legények nemegyszer hetvenkednek játék közben irreális tételekkel, amelyeknek a továbbiakban nincs semmi következménye, és ezzel szemben 7-8 éves cigány kisfiúk felnőtt komolysággal játszanak több száz forintos alapon. A jelenségnek az a magyarázata, hogy a cigány fiúk igen korán a felnőttekhez hasonló vagy azzal megegyező formák között kártyáznak, többek között azért, mert a cigányságnál még napjainkban is a tízegynéhány éves gyerekeket már felnőtt számba veszik.

A gyermekek primer játékvilága és a felnőttek kultúrfunkciókkal bővült, *társasságba* ágyazódó játékeseményei két külön világ.

3. A gyermekek kártyajátékának ábrázolása a képzőművészetben

A továbbiakban kiváló festők alkotásain kísérjük végig a gyermekek kártyázásának történetét a 17. századtól napjainkig.

A talán egyik legkorábbi ábrázolás a francia Le Nain testvérektől származik. Louis Le Nain (1593–1648) 1630–40 között készült képének címe: *Az ifjú kártyások*. (1. kép) A témát egyébként testvére, Mathieu (1607–1677) is megfestette. A képen hét, 8-10 év körüli kisfiút látunk, négyen kártyáznak, a többiek figyelik a játékot, minden bizonnyal ők is szívesen becsatlódnának abba.

1. kép

Louis Le Nain (1593–1648): *Az ifjú kártyások* (1630–40 között).

Olaj, vászon, 55x64,2 cm. The Royal Collection, Her Majesty Queen Elizabeth II. RCIN 405944.

Giacomo Ceruti (1698–1767) *Este a piazzán (Kártyázó ifjak)* (2. kép) című képe 1730 körül keletkezett. Négy siheder fiút és egy kislányt látunk az esteledő piazzán, egy minden bizonnyal sikeres vásári nap után. Talán inasok, vagy családjuk portékáit árulták a piacon, és most, a nap végén játékkal ütik el a hazaindulásig az időt. Úgy tetszik, a központi figura, a mosolygó, szakadt térdű nadrágban lévő fiú a játék kezdeményezője. Egy társát már rávette a játékra, az most a lapjait gusztálja, kicsit elgondolkodva, talán meg is szeppenve, míg ő egy másik, a játszókat megpillantva megálló fiút kapacitál, hogy szálljon be. Egy kislány, valószínűleg a kezdeményező húga, huncutul figyel az eseményeket bátyjára hajolva, míg egy negyedik fiú kicsit távolabbról, a játszó mögül lesi a játékot. Üres kosara a karján, még nem döntött, beszáll-e. A fiúk francia színjelzőjű kártyával játszanak, nyilván valamilyen ütésre menő vagy szerencsejátékot, mint pl. az itáliai, nagyon népszerű *briscolat*.

A sihederek, fiatal legények életében mindig különösen fontos volt a köztereken folyó kártyázás. Ők a kocsmákba nem mehettek be, otthon vagy a mesterüknél is szigorúan fogták őket, így nagy öröm lehetett a nehéz munkanap után egy-egy fertály órára magukra maradva egy kis játékkal elszórakozni. Tudjuk azt is, milyen jelentősége volt és van a fiatal fiúk között a versengésnek, rangsorképzésnek. A kártya ennek is kiváló eszköze. A sok játékot ismerő, jól kártyázó fiatal tekintélyt szerez társai előtt, sőt akár hatalma is lesz fölöttük. Ebben az életkorban jelenik meg a pénzben való kártyázás is. A nyereséget az egy kompániába tartozók gyakran közösen költik el. Ceruti képe azonban mást sugall. Bár pénzt nem látunk a festményen, mégis úgy gondoljuk, a kis *kártyaspiler* pénzben való játékra biztatta társait (2. kép). A szakadt nadrágban egy jövőendő, minden hájjal megkent kereskedő cseperedik.

2. kép

Giacomo Ceruti (1698–1767): *Este a piazzán (Kártyázó ifjak)*. (1730 körül)
Olaj, vászon, 210x298 cm. Museo Civico d'Arte Antica, Palazzo Madama, Torino

A kártya nemcsak szellemi (harci) társasjáték, hanem ügyességi építőjátéknak is kiváló. A festészet történetében számos kártyavárépítést megörökítő alkotást ismerünk.

E téma egyik legelső és legnagyobb mestere Jean-Baptiste-Siméon Chardin (1699–1779). (3-4. kép)

3. kép

Jean-Baptiste-Siméon Chardin (1699–1779): *A kártyavár* (1736-37).
Olaj, vászon, 60x72 cm. National Gallery, London

4. kép

Jean-Baptiste-Siméon Chardin (1699–1779): *A kártyavár* (1740 körül).
Olaj, vászon, 82x66 cm. Galleria degli Uffizi, Firenze

A következő ábrázolás William Hogarth (1697–1764) munkája (5. kép).

5. kép

William Hogarth (1697–1764): *A kártyavár* (1730).

Olaj, vászon, 63,5x76,4 cm. Bridgeman Art Library / National Museum, Wales

Noha a gyermekek a kártya megjelenésétől fogva játszanak vele, a felnőttek játékába sokáig csak ritkán kapcsolódhattak be. A kisgyerekek az édesanya vagy a nagyszülők kártyáztak, vagy megengedték, hogy figyelje a családi kártyázást. John Burnett (1784–1868) *Családi kártyaparti (Karácsony előtt)* (6. kép) és Jonathan Eastman Johnson (1824–1906) *Kártyázók* (7. kép) című festménye ez utóbbit ábrázolja.

A 19. századra alapvetően megváltozott a gyermek helyzete, státusa a családban. Ekkorra megszületett és elfogadottá vált a *gyermek* fogalma. A gyermek többé nem kicsi felnőtt. Életkori sajátosságait, igényeit fel- és elismerik. Ez a gyermekkel való kártyázásban is megmutatkozik, mint azt szépen példázza Charles Chaplin (1825–1891) francia festő képe (8. kép), amely édesanya és 3–4 éves gyermeke meghitt kártyázását mutatja be.

6. kép.

John Burnett (1784–1868) *Családi kártyaparti (Karácsony előtt)* (1815).
Rézmetszet és színezett nyomat, 360x260 cm.

7. kép

Jonathan Eastman Johnson (1824–1906): *Kártyázók* (1853).
Olaj, vászon, 72x55 cm. RH Love Galleries, Chicago

8. kép
Charles Chaplin (1825–1891):
A kártyavár (1860-as évek).
Olaj, vászon. Musee Girodet, Montargis, France

A kártya egyre fontosabb gyermekjátékká válik, amiről kiváló festők remek képei tanús-
kodnak. (9-10. kép)

9. kép
Hugo Salmson (1843–1894): *Enteriőr kártyázó gyermekekkel* (1880-as évek).
Olaj, vászon, 86,5x101 cm. Tidigare i Carl August Wicanders samlingar, Stockholm.

10. kép
Carl Larsson (1853–1919): *Karácsonyi szünet* (1909).
Akvarell.

Az olasz mester, Giulio Del Torre (1856–1932) egész sorozatot szentelt a gyermekek játékait bemutató zsánerképeknek, köztük a kártyázásnak is. Alább két képét mutatjuk be. (11–12. kép)

11. kép
Giulio Del Torre (1856–1932): *Kártyázó fiúk* (1907).
Olaj, fatábla, 28,3x22,8 cm. Christie's, London

12. kép
Giulio Del Torre (1856–1932): *Verekedő fiúk* (1922).
Olaj, fatábla, 34x44 cm. Torino

A kártyavárépítés továbbra is kedvelt játék és festői téma, szépen bizonyítja ezt a kanadai angol festőnő, Elizabeth Adela Forbes (1859–1912) (13. kép) és az orosz Zinaida Serebrjakova (1884–1967) (14. kép) alkotása is. Giulio Del Torre szintén megfestette a kártyavárat építő kisgyermeket.

13. kép.
Elizabeth Adela Forbes (1859–1912):
A kártyavár (1890-es évek).

14. kép
Zinaida Serebrjakova (1884–1967): *A kártyavár* (1919).

Carl Ostersetzer (1865–1914) osztrák festő képén (15. kép) egy tizenéves kisfiú kártyatrükkal szórakoztatja apját és nagypapáját.

15. kép
Carl Ostersetzer (1865–1914): *A kártyatrükk* (19. szd. vége).
Olaj, vászon, 54,6x68,7 cm. Christie's, London

A magyar anyagban is találunk példát a gyermeki kártyázás ábrázolására. Glatz Oszkár (1872–1958) 1934-ban született *Máriás* című képének érdekessége, hogy édesanyjával kártyázó tizenéves falusi kislányt mutat be. (16. kép) A huszadik századra Magyarországon is elfogadott szórakozássá vált a nők, lányok körében is a kártyázás, még falun, paraszti környezetben is.

16. kép.
Glatz Oszkár (1872–1958): *Máriás* (1934).
Festmény a *Pesti Hírlap Vasárnapja*
címlapján.

A fiúk persze régóta szívesen verték nálunk is a *blattet*. (17. kép)

17. kép.
Kártyázó gyerekek a Városligetben. Müllner János felvétele, 1905.
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest

Írásunkat egy, a huszonegyedik század első évtizedében született francia képpel zárjuk.

Melanie Delon (1980–) fiatal francia művész már photoshoppal készült alkotásáról leolvasható, hogyan jelenik meg a kártya napjainkban fiataljaink számára, új, elvont közlendővel, új miliőben. (18. kép)

18. kép

Melanie Delon (1980–) alkotása.

Összegzőképpen: Néhány gondolat Vasvári Zoltán írása alapján

Találunk példát arra, hogy egy jelenség, tárgy, cselekmény különböző művészeti ágba jelenhet, jelenik meg igazolva azt a tételt, hogy az alkotó művész a saját eszközeivel örökíti meg a maga jelenét, s így továbbítja az utókornak. Kultúrtörténeti dokumentumként is kezelhetjük a műalkotásokon látható témákat, tárgyakat, eseményeket. Mindez arra inspirálhatja a tanárt, hogy diakron és szinkron szemlélettel bemutatva egy könnyed témát – mint például az itt bemutatott kártyajátéksor – maradandó élményt nyújthat multimediális megközelítésben. Nem újdonság, hogy a kép és szöveg együtt bármit megjelenítve hatékonyabb információhordozó, mint külön-külön egyik vagy a másik.

Ha azt a kérdést vetjük föl, hogy tananyagunkhoz – bármely tárgyról legyen szó – pl. a képzőművészet milyen motiváció-többletet adhat, eljutunk oda, hogy ne izoláltan szemléljük az általunk tanított tárgyat, tananyagot, hanem komplex módon.

A szerkesztő

KISS FERENC
nyugdíjas tanár
Tapolca

A gyermeknevelés „legújabb” módszere – anno 1913

A jogszabályok mögött meghúzódó kiforratlanság, rugalmatlanság, egyoldalúság többet árt mint használ a gyermeknevelés ügyének. A képesítés megszerzésének kritériumai minden iskolatípusban pontosan rögzítve vannak. De ezen belül a nevelési környezet feltételeinek differenciáltsága, kisebb-nagyobb eltérések, módosítások, a személyre szabottság mértéke már nincs ilyen pontosan körvonalazva. A kezdeményezőkézség, vállalkozói magatartás kiművelése is igényelne bizonyos szabályozottságot. A nevelési környezet feltételein változtatni akaróban fölmerül: bővíthető-e az óvodai nevelés területe barkácműhely, veteményeskert üzemeltetésével, a szabadban való mozgást lehetővé tevő árnyas, ligetes parkrésztlet létesítésével, foglalkoztathat-e az óvoda kertészmérnököt, ipari szakmunkást, parkgondozót, stb. A közalkalmazotti törvény, az óvodai nevelés programja, a munka törvénykönyve nem foglalkozik ilyen kérdésekkel. Jogszabály hiányában az önkormányzatok is tehetetlenek.

A jogszabályok között nem található olyan paragrafus, amelyből a vállalkozó ötletet, kedvet, önbizalmat meríthetne. Inkább kedveszegetten szemléljük gyermekeink esetlen mozgását a szűkre szabott udvaron. Az út menti keskeny járdán minden nap végigsétáló gyermekkaraván a mozgásukban korlátozott, láncra vert rabok menetelését juttatja eszünkbe – az óvónéni „gyermekcsőszként” örködik felettük. A szűk mozgástérhez szűk mellkas társul, a beszűkült mellkasú embernek lágyabb az agya is. A körzetesítés jóvoltából már a kisiskolások is tehetetlenül várják az iskolabuszt. A melljük kivezényelt pedagógus a karhatalmista „rendőr” szerepét tölti be. Hasznos alkotó tevékenységek végzése helyett gyermekeink tétlen várakozással, utaztatással számukra nem éppen a legkedvezőbb sétálgatással töltik idejüket.

A gyermeki tétlenség a legfőbb melegágya a fiatalkori bűnözésnek, a munkanélküliség újratermelődésének. A gyermeket már kiskorától kezdve az alkotómunka szeretetére, önmaga felfedezésére, önfejlesztésre kellene nevelni. Az önmagával szemben nem tehetetlen, a társai-val együttműködni tudó gyermekből felnőttként is vállalkozó kedvű, a jég hátán is boldogulni tudó ember válik.

Egyéb hiányában a pedagógus csak a neveléstörténetből meríthetne ötletet, javaslatot, támpontot önmaga igazolására, önbizalma megerősítéséhez. A pedagógusképzés legelhanyagoltabb területe ma a neveléstörténet. Ami megmaradt belőle nem egyéb, mint idegen kifejezések, évszámok száraz halmaza. Helyettük a nevelési alternatívákat bemutató életközeli szemelvényválogatást, szöveggyűjteményt kellene adni útravalóul a diploma mellé.

A múzeumok, könyvtárak, levéltárak polcain porosodó iskolai értesítők, évkönyvek, megsárgult folyóiratok, hírlapok adatainak feltárásával életszerű neveléstörténeti gyűjteményt lehetne összeállítani. Országos szervek, helyi önkormányzatok pályázatok kiírásával, pályadíjak odaítélésével segíthetnék a feltáró kutatómunkát. Publikálási lehetőség a település helyi sajtójában is kínálkozik. Minden településnek megvan a maga egyedi kultúrája, hagyománya, szokásai. A gyermeknevelés „legújabb” módszeréről írja a Zalavármegyei Hírlap 1913. április 13. száma a következőket: *„Még szívlelendő példával járt elől néhány fővárosi gyermekbarát, akik azt kérték a fővárosi tanácstól, engedjen át néhány hold területet a szabadban a gyermeknevelés céljaira. Arról van szó, hogy tanítónők és óvónők vezetése mellett játszhassanak a*

gyermekek. A terv készítői egy színész és két újságíró, természetes tehát, hogy a nevelés bizonyos artistikus jelleggel karöltve magasabb, intelligens szempontok szerint van kitervezve.

Mennyire könnyebb dolog vidéken megvalósítani ezt a tervet, ahol szabad tér van bőven, s a helybeli intelligenciának módja volna bekapcsolódni a nevelés nagyfontosságú kérdéseibe. Közös megállapodás, az eszmék tisztázása és az intelligens, gondos nevelés, amely egész generáción lendíthet egyszerre, bizonyára van olyan fontos, mint a telivérrek tenyésztése, és a dolog mégis úgy áll, hogy manapság bizony sokkal több embernek fő a feje a telivér paripák nevelése, mint a gyermeknevelés miatt.

Kevés ember hinné, hogy a gyermek fejlesztésének alapelve micsoda. Az, hogy hagyják a gyermeket a maga körében, és a játékaiknak társadalmában állítsák fel az erkölcsi szabályokat, amelyek az öntudatos embernél az élet szépségét alkotják. Fontos ez az utóbbi, mert jellem csak bizonyos szabad keretekben fejlődhetik, ahol a gyermek saját ítélőképességét tornáztathatja. A gyermeknek megvan a maga társadalma, amelynek szintén megvannak a maga megkötései a játékokkal, a kis szélhámosságokkal szemben. Dickens mutatott először rá regényeiben, hogy az egész fiatal gyermek is kész ember, érzésvilágának ezért sokkal finomabban kell kezelni lelki rugóit, épp ezért fontos, hogy az intelligencia közös megállapodásából származó emberi számítások szerint legjobban alakuljon ki a jövő generáció.

Mi kell egy ilyen gyermektelephez? Először is sok levegő, mert ahhoz a klasszikus gondolkodáshoz kezdünk visszatérni nevezetesen, hogy az ép lélek és az ép test teljes harmóniája nélkül nem ér semmit a tudás.

Itt a gyermek háborítatlanul élje a maga társadalmát, alkalmá legyen a legeklatánsabb emberi dolgokba belekóstolni, lehessen bíró, védhessen gyengéket, verkedhessen másokkal, ez az élet. Ha a gyermek komolyan veszi játékát, komolyan fogja venni az életet is. Önérzetes, jogszerető emberek csakis ilyen társadalmacskákból várhatók.

Ebben a keretben megtalálja majd a pedagógus-tanár éppúgy a maga érvényesülését, mint ahogy hosszas magyarázat nélkül az orvos, de helye van az agrárembereknek is a munkában, aki gyümölcscsel látja el a telepet, a filantróp suszternek, aki cipőt foltoz, vagy a kevésbé filantróp suszternek, akivel cipőt foltoztatnak. Nagyszerű dolog az is, mikor van hely, ahol fenntartás nélkül szaladgálhatnak mezteláb a gyermekek.

Ott, ahol van hozzávaló vezető, szülőmunkával, apró művészeti pepecseléssel lehet fejleszteni a gyermekek artistikus érzéseit. Aki magáévá teszi szép szeretetét a művészetben, az nem fogja megtagadhatni azt az életben sem, és a jövő polgári osztály intelligenciája már ismerni fogja az esztétikai erkölcs fogalmát.

De nemcsak a jövő intelligenciája szorul erre a nevelésre. Általános a panasz, hogy mindenki tudományos pályákra tódul. A szabad természet keretében bizonyára sokan kapnak kedvet az agrikultúrához, a munka szemlélete másrészt együtt fog járni a munka megbecsülésével.

Látnivaló, hogy mások azok a keretek, melyekben egy fővárosi gyermektelep mozog, és mások a lehetőségek vidéken. Tulajdonképpen voltak és vannak gyermektelepek ma is, melyeket ligák és egyesületek tartanak fenn, de természetes az is, hogy más az, ha egyes községekben a saját gyermekeink sorsát intézzük. Amit a bürokratikus rendszer sohasem fog tudni elérni, a feltétlen szeretet jellegét, amely az alapítás gondolatától a kivitel üzletszerűségéig sokat kopik – itt biztosítva láthatjuk.

A dolgot úgy lehetne fogalmazni, hogy itt nemcsak arról van szó, hogy szeretik a gyermekeket, hanem hogy szeretjük a gyermekünket, ami bizony mégis csak a legnyomósabb indíték. Elvégre szép dolog a gyermekvédelem, de hát azért, mert gyámoltalan gyermekeket védünk, ne feledkezzünk meg a saját gyermekeinkről sem, és hozzunk értük áldozatokat. Akkor lehetséges egy jó egészséges, erkölcsös generációt nevelni.”

Véleményem szerint ma is érdemes az 1913-ban megfogalmazott gondolatokat olvasgatni, és kreatív módon a mai viszonyokra átültetni. A gyakorlati oktatás, az életközelség számta-

lan lehetőséget rejt magában akár a személyiség fejlesztésére, akár a tudás gyarapítására gondolunk.

A kevésbé szorongó, felszabadultabb, tevékeny gyermek érik olyan felnőtté, akinek a számára természetes a környezetének ápolása, szépítése; az értékek megteremtése és megóvása is. Ez az erkölcsi és szellemi értékekre is vonatkozik.

AJÁNLOM E VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁT TANÓRÁN KÍVÜLI BÚVÁRKODÁSHOZ A TANÁROKNAK ÉS A TANULÓKNAK IS

- Fehér Klára (1980): Vakáció Magyarországon. Gondolat, Budapest.
- Pálfy Katalin főszerkesztő (2001): Látnivalók Magyarországon. Well. Press Kiadó, Miskolc.
- Balassa M. Iván főszerkesztő (2001): Magyarország múzeumai. Vince Kiadó, Budapest.
- Csaba Emese főszerkesztő (2001): A természet ezernyi csodája. Reader's Digest Kiadó, Budapest.
- Sarkadi Péter szerkesztette (2003): Ásványok és kővételek atlasza. Holló és Társa, Budapest.
- Dr. Antoni Judit fordította (2005): Bevezetés a régészet világába. Pannon-Literatura Kft., Kisújszállás
- Nagy Erika–Schmidt Egon fordította (2000): Állat- és növényhatározó természetjáróknak. Magyar Könyvklub, Budapest
- Fekete István (2008): Az erdő ébredése. Lazi Könyvkiadó, Szeged.
- Lipták Gábor (1975): Amiről a vizek beszélnek. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- Gilles Martin–Deines Boyard (2002): Természetfotózás. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Gerard Durrell–Lee Durrell (1987): Az amatőr természetbúvár. Gondolat, Budapest.
- Nick Baker (2004): Új amatőr természetbúvár. GABO Könyvkiadó.
- Winkler Róbert (2005): Nagyvárosi természetbúvár. Tericum Kiadó.
- Lányi György (1985): Állatkedvelők kézikönyve. Natura.
- Miklós Malvina (2005): Barangolás az állatvilágban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen
- Christiane Widmayr–Anneliese Kompatscher (2004): Gyerek és kert. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Miranda Smith (2008): Új növény a kertünkben. GABO Könyvkiadó.
- Surányi Dezső (1987). Lyra florae. A növények örök himnusza. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Dr. Molnár V. Attila (2008): Barangolás a növényvilágban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Judith Mann (2000): Barangolás a tudományok világában. Panemex Kft., Budapest.
- Jávor Péter fordította (2005): 365 szuper tudományos kísérlet. Alexandra, Pécs.
- Christoph Drösser (2008): Csábító számok, avagy a mindennapok matematikája. Athenaeum Kiadó, Budapest.
- Anne Rooney (2005): Táblázatok, grafikonok, diagramok. Meghívók, plakátok, kiselőadások. E-mailek és multimédiás üzenetek. Képek, fotók, festmények. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Hungarian translation Colin Foster (2004). Mindenki rajziskolája. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Pozdora Zsuzsa szerkesztette (2007): Barangolás a művészetek világában. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Pozdora Zsuzsa–Enter Aktív szerkesztette (2007): Barangolás ősi kultúrák világában. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Benczédi Magda–Nagyné Mészáros Ilona szerkesztette (1999): Ötletek, jótanácsok, megoldások bármire. Reader's Digest Kiadó Kft., Budapest.
- Schlosser Tamás szerkesztette (2003): 1001 fortély a ház körül. Reader's Digest Kiadó Kft., Budapest.
- Baktay Patrícia–Koltai Magdolna (1989): Beszélő tárgyak. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Adam Stodowy (1984): Szeretek barkácsolni. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Borbély Sándor–Komáromi Gabriella (2001): Kortárs gyerekkönyvek. Ciceró Könyvkiadó.
- Peter Boxall főszerkesztő (2007): 1001 könyv, amit el kell olvasnod, mielőtt meghalsz. GABO Könyvkiadó.
- Geronimo Stilton (2009): Boldogulj angolul. Alexandra Kiadó, Pécs.

DR. VÁRMONOSTORY ENDRE
SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet
Matematika Szakcsoport
Szeged

Beszámoló a Szendrei János Matematika Versenyről

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének Matematika Tagozata 19. alkalommal hirdette meg az országos matematika feladatmegoldó versenyt, amelyet Szegeden 2010. november 12-től 14-ig az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tanító- és Óvóképző Intézetének Matematika Szakcsoportja rendezett meg. E verseny 2010-ben vette fel Szendrei János^{*} nevét, aki több éven keresztül a Tanítójelöltek Országos Matematika Versenyén zsűrielnök volt.

A versenyen a tanítóképzős hallgatók két kategóriában versenyeztek. Matematikából az alapképzésben résztvevők egyéni, illetve csapatversenyben, míg a matematika műveltségi terület hallgatók csak egyéni versenyben mérték össze a tudásukat. Az intézmények 4 alapképzésben részt vevő hallgatót indíthattak. A csapatverseny eredményét a részt vevő 4 fő 3 legjobb dolgozatának összpontszáma határozta meg. A verseny két részből állt: tesztfeladatokból és a részletes kidolgozást igénylő feladatokból^{**}, amelyek megoldására a versenyzők 2-2 órát kaptak. A kétféle feladattípus megoldása között 15 perc szünetet tartottunk. A versenyen a következő 11 tanítóképző intézmény 45 versenyzője mérte össze a matematikai tudását:

Apor Vilmos Katolikus Főiskola Természettudományi és Matematikai Intézet, Vác,
Eötvös József Főiskola Neveléstudományi Kar, Baja,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest,
Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar, Nagykőrös,
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét,
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen,
Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr,
Nyugat-magyarországi Egyetem Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar, Szombathely,
Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar, Jászberény,
Szent István Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas,
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógus Képző Kar Tanító- és Óvóképző Intézet, Szeged.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Kara Esztergomból versenyzőket nem küldött, de oktatóval képviseltette magát.

A versenyfeladatok mindkét típusát a zsűri elnöke, dr. Lajkó Károly egyetemi docens (Nyíregyházi Főiskola Matematika és Informatika Intézet) állította össze.

A megnyitó ünnepségén dr. Galambos Gábor egyetemi tanár, a kar dékánja köszöntötte a versenyzőket és a kísérő tanárokat. Dr. Szendrei Jánost betegsége miatt két matematikus lánya képviselte. Közvetlenül a nyitóünnepség után a versenyzők hozzákezdtek a feladatok megoldásá-

^{*} Dr. Szendrei János a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán (a korábbi Szegedi Pedagógiai Főiskolán, majd a Szegedi Tanárképző Főiskolán) tanszékvezető főiskolai tanár (1961-1998), igazgató helyettes (1965-1966), igazgató (1966-1969), főigazgató (1981-87), jelenleg címzetes egyetemi tanár, nyugdíjas. Kutatási területe: absztrakt algebra (gyűrű és félcsoport elmélet), matematikai didaktika. Több szakmai és szakmódszertani lap, többek között a Periodica Mathematica Hungarica, a Polygon és 32 éven át a Módszertani Közlemények szerkesztőbizottságának elnöke.

^{**} A versenyfeladatokat a következő számban közöljük.

hoz, miközben a kísérő tanárok idegenvezetővel a város nevezetességeit ismerték meg. A feladatok megoldása után a versenyzőknek is városnéző körutat szerveztünk. A zsűri elnökének vezetésével a titkosított dolgozatokat kijavítottuk. Majd a zsűri elnökével és az ÓTE Matematika Tagozatának vezetőjével, Herendiné dr. Kónya Eszterrel a titkosítást feloldottuk. Az eredményeket összegeztük, és úgy döntöttünk, hogy a következő tanévben az ÓTE Matematika Tagozata a Szendrei János Matematika Verseny megrendezésére az Apor Vilmos Katolikus Főiskola Természettudományi és Matematikai Intézetét kéri fel. Továbbá lehetőséget adunk arra, hogy a határon túli magyar nyelvű tanítóképzők is részt vegyenek a versenyen. A záróünnepségen matematikából az alapképzésben részt vevő hallgatók között a következő díjakat osztottuk ki:

1. díj: Dávid Judit, Budapest,
2. díj: Lindmayer Magdolna, Budapest,
Hajós András, Vác,
3. díj: Vásárhelyi Zsófia, Budapest,
Spéder Csilla, Jászberény,
Hugyecz Georgina, Vác,
Uhrin Renáta, Szeged.

Dicséret kaptak:

Biczó Zsófia, Szombathely,
Németh Dorisz, Szombathely,
Pércsy Kornélia, Győr,
Horacsek Anett, Kecskemét,
Hernády Orsolya, Budapest,
Szőke Szilvia, Debrecen.

Az alapképzésben részt vevő hallgatók csapatversenyének végeredménye:

1. díj: Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest,
2. díj: Apor Vilmos Katolikus Főiskola Természettudományi és Matematikai Intézet, Vác,
3. díj: Nyugat-magyarországi Egyetem Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar, Szombathely.

A következő csapatok dicséretet kaptak:

Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen,
Nyugat-magyarországi Egyetem Apácai Csere János Kar, Győr,
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógus Képző Kar Tanító- és Óvóképző Intézet, Szeged.

A matematika műveltségi területen hallgatók egyéni versenyében a következő eredmény született:

1. díj: Kamarás Ildikó, Szeged,
2. díj: Varga Johanna, Szeged.

Dicséretet kapott: Magyar Krisztina, Budapest.

A verseny abszolút győztese Kamarás Ildikó szegedi versenyző, aki az összes hallgató között a legtöbb pontszámot érte el.

A TiszapART TV a nyitó és záró ünnepséget is rögzítette. A dolgozatok megírása után nagy sikere volt a helyi Matematika Szakcsoport által logikai játékokból megszervezett „ját-színháznak”.

Összegezve: Az országos rendezvény sikeres volt. Bízunk abban, hogy a versenyzők és a kísérő tanárok maradandó élményekkel gazdagodtak. Köszönjük az SZTE JGYPK vezetésének a támogatását.

Dr. Nagy Andor: Média az élet három harmadában

Jelentős ismeretek és tudás birtokába jutottam, amikor az elmúlt években alaposan megismerhettem a neves szerző „Médiapedagógia” (a gyermekekről és ifjakról); a „Média andragógia” (a felnőttekről) és a „Média gerontagógia” (idősekről, öregekről) szóló értékes könyveit. A könyveket tanulmányozva arra gondoltam, és most is arra gondolok, jó lenne, ha a média professzorának kutatási eredményeit a pedagógusok és általuk a szülők is megismernék. Az új könyv tömör bemutatásával erre a megismerésre kívánok ösztönözni minden pedagógust és a média iránt érdeklődő szakembert, s nem csak szakembert.

Az új (2010-ben megjelent) könyv a korábbi, egymással szoros összefüggésben lévő, három könyv lényegét és az oly fontos újabb kutatási eredményeket összegzi. A könyv tartalma rendkívül gazdag és kiválóan felépített munka. Jó áttekinthetősége és olvasmányossága minden téma iránt érdeklődőt segít abban, hogy megértse a médiával kapcsolatos, a mindennapi életben gyakran használt fogalmakat. Így például a kommunikáció, a tömegkommunikáció fogalmait.

A könyv első fejezetében, a média pedagógiájáról szólva, a szerző tudományos alapos-sággal mutatja be a média történetének jelentősebb állomásait, a Gutenberg-galaxistól a számíterekig. Közben az iskolatévéről, a videóról, a DVD-ről, az internet „szolgáltatásairól” ad alapos tájékoztatást. Rendkívül érdekesnek tartjuk a médiadimenziókról (idő, -tér, -tömeg-dimenziók) írt részt.

Pedagógiai szempontból a legfontosabbak a média funkcióiról (pl. informálás, szórakoztatás, értékteremtés, műveltségközvetítés) írtak. Különösen tanulságosak a média személyiség-alakító szerepéről, vélt és valós veszélyeiről, a médiaismeret oktatásáról, a médiával való tudatos együttélésre nevelésről összegzett ismeretek. Csak remélni lehet, hogy a leírtakról a 6-18 éveseket nevelő pedagógusok többsége pontos tájékozottsággal rendelkezik, vagy pontos tájékozottságot szerez. Nem lehet kellően hangsúlyozni, hogy a pedagógusok és a szülők párbeszéde során e könyv tartalmáról sokszor kell-kellene tanácskozni. (L. ehhez még dr. Füle Sándor (2002): „Párbeszéd a szülők és a pedagógusok között” c. könyvét. Ez a könyv a kandidátusi értekezés alapján készült.)

A könyv második fejezete a szerző média andragógiai kutatási eredményeit foglalja össze. Elismeréssel emelhető ki, hogy dr. Nagy Andor professzor a média pedagógia és a média andragógia kapcsolódásait rendkívül világosan tárja fel. Ebben a részben is először a kapcsolódó fogalmak értelmezésével találkozunk. Különösen értékes a felnőttek életkori sajátosságairól írt rész. Itt a szerző feltárja, hogy például a felnőtt képes optimális erőfeszítéssel dolgozni, tanulni, művelődni, másokról is gondoskodni. A felnőtt érdeklődik a közügyek iránt, céltudatos, előrelátó, érdek által vezérelt, élettapasztalatokkal rendelkezik. A sajátosságok teljessége (amelyet a könyv tartalmaz) egyértelműen befolyásolja a felnőttek és a média kapcsolatát. Erről a szerző minden olvasóját meggyőzi.

Az új könyv értékét az is növeli, hogy az értékteremtés, az értékközvetítés és a média kapcsolatát mutatja be világosan. Az is jelentős, hogy a szerző a család médiában, például a televízióban való megjelenítésének kérdéseit rendkívül konkrétan tárgyalja. A kábítószeresítés, az erőszak és a média kapcsolatáról leírtak is nagy figyelmet érdemelnek. Az erőszakról (amely közismerten már iskoláink egy részében fellelhető) Szent-Györgyi Albert professzor nézeteit is közli (195. lapon). Nagy figyelmet érdemel a könyvben az erőszak ábrázolásával

kapcsolatos kutatásokból kiemelt rész. Itt szó van a Katarzisélméletéről; a Habitualizációs elméletéről; az Inhibíciós elméletéről; a Moderált hatások modelljéről; a Stimulációs elméletéről; a Dupla adateffektusról, a Forgatókönyv elméletéről. Nagy Andor József az erőszak ábrázolásával kapcsolatosan, kiterjedt kutatásai alapján, jeles kutatók véleményeiből is idéz. (197–202. lapokon) Ezeket a tudományos ismereteket, véleményeket kitűnően lehetne használni az iskolai erőszak megelőzése (mindenképpen erre kell törekedni), ha már szükséges, akkor tényleg megoldása érdekében.

Az értékes könyv harmadik fejezete („Média az arany életkorban – az élet harmadik harmadában” címen) a 2008. évben megjelent Média Gerontológia c. könyv lényegét összegzi. Biztos vagyok abban (mivel annak a könyvnek egyik lektora voltam), hogy a nagy olvasóközönség az itt található kutatási eredményeket ismeri a legkevésbé. Szükséges és érdemes lenne pótolni a tudásbeli hiányokat. Ezt a pótlást a most ismertetett könyv segítségével, a 203–268. lapokon található új ismeretekkel meg lehetne tenni.

Ebben a fejezetben is először az ide tartozó fogalmak pontos értelmezésével találkozunk. Nyilvánvaló, hogy az előző két fejezetben található fogalmakkal szoros az összefüggés. A különbségeket dr. Nagy Andor József az idők életkori sajátosságaiból, tudásukból és tapasztalataikból levezetve tárgyalja. Nehezen tudjuk megállni, hogy az egész könyv értékeiről bővebben ne írjunk. Ezt korábban a már említett lektori véleményben és a könyv nagyszámú résztvevői előtt történt ünnepélyes bemutatóján, a 2008. évben is megtehettük. Erre most nincs lehetőségünk. Azt viszont kiemelhetjük, hogy a harmadik fejezetben a generációk közötti kapcsolatok és a média; az élethosszig tartó tanulás kérdései állnak a középpontban. Rendkívül értékesek és valójában újszerűek az interjúkban az időknek a médiáról elmondott véleményeik. A szerző az interjúkból jelentős következtetéseket von le. Így pl. a sajtó, a könyv, a rádió, a film, a televízió, az internet és az idők kapcsolatának kérdéseire találunk fontos válaszokat.

Egy új könyvre való figyelemfelhívásunkat, tömör ismertetésünket azzal fejezzük be, hogy dr. Nagy Andor József professzor (főiskolai tanársága öt évtizedének jubileumi évében) a médiával kapcsolatos elkötelezett, jó értelemben véve „megszállott” kutatóként elért eredményeit a csodálatosan szép kiállítású, jól szerkesztett és főként kiválóan megírt színvonalas negyedik könyvével (biztosak vagyunk abban, hogy nem az utolsóval) ajándékozta meg az öt tisztelő és szerető barátait. A szerző ezt a könyvét is a magyar pedagógusok, a szülők és a téma iránt érdeklődő emberek részére készítette. Örölnénk annak, ha ezt a könyvét is sokan megismernék, hiszen gazdagodnának a benne található kutatási eredményekkel.

A 11 oldalas irodalomjegyzék a média szakemberei és a média szakos egyetemi és a főiskolai média specializációra járó hallgatók, a különböző iskolai szinteken oktató pedagógusok által kitűnően használható forrásmunka. Elismeréssel hangsúlyozzuk, hogy a neves szerző több mint kétszáz, a média és az ember kapcsolatáról szóló saját publikációja nagy értéke a magyar kultúrának és pedagógiának. A nagyszámú saját publikáció szintetizálása lehetne az újabb könyvének tárgya. A „születésre váró” újabb Nagy Andor József-könyvről is szívesen készítenénk egy bemutató ismertetést.

(Dr. Nagy Andor József: Média az élet három harmadában. Magyar Médiapedagógiai Kutatóintézet. Budapest, 2010. 280. o.)

BORBÁS LÁSZLÓNÉ

igazgatóhelyettes

Petőfi Sándor Általános Iskola és Óvoda

Tunyogmatolcs

Elżbieta Krulak-Kempisty–Lidia Reitzig–Ernst Endt: Der grüne Max 1.

A Langenscheidt Kiadó által megjelentetett „Der grüne Max” 1. német tankönyv és munkafüzet példaértékű produktuma a nyelvtancentrikus nyelvoktatási módszer elhagyásának. A három kötetes tankönyvcsalád bevezető kiadványaként az A2 szint kommunikációs szándékainak, valamint grammatikai elvárásainak teljes mértékben megfelelő, gyermekközelí, a 9-10 éves korosztály érdeklődési köréhez igazodó, igényesen megszerkesztett összeállítás.

A német nyelvet tanulók már meglévő alapismereteire és lexikális háttértudására tökéletes ráépülő, illetve azt kiegészítő készségfejlesztő célzata egyaránt tartalmazza az olvasás, az értő olvasás, a hallás, a hallás utáni szövegértés, az írás, a helyesírás, továbbá a fokozatosan bővülő szókincsű beszéd köznyelvi fordulatait, a nyelvi etikett kifejezési lehetőségeit.

Grammatikája nem szárnyalja túl, nem nehezíti meg a lexikális ismeretnyújtást s annak feldolgozását, ugyanakkor játékosan, kreatívan ösztönzi a nyelvtanulót a beszédhasználatra.

A tan- és munkatankönyv alapkompenciákat fejlesztő, didaktikailag választékosan is összeállított feladattípusaival, munkaformáival kitűnő eszköz az érzelmi ráhangolásra, a gondolkodási folyamatok, a probléma-érzékenység kellő mérvű s differenciált alakítására.

A kiadvány tematikáját sikeresen egészíti ki a sokszínű interkulturális országismeret is.

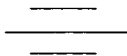
A „Der grüne Max” 1. további érdekemként említem meg a CD-mellékletet, mellyel biztos sikerként garantált a tudnivaló rögzítése, elsajátíttatása s nem utolsósorban a német nyelv megszerettetése.

Az ajánlott kiadás adatai:

Elżbieta Krulak-Kempisty–Lidia Reitzig–Ernst Endt: Der grüne Max 1. Lehrbuch.

Elżbieta Krulak-Kempisty–Lidia Reitzig–Ernst Endt: Der grüne Max 1. Arbeitsbuch.

Kiadó: Langenscheidt KG, Berlin und München. 2007.

PAKSA TIBOR

gyógypedagógiai tanár

Lenti

Harminc év hatezer oldalon

2010-ben ünnepelte 30 éves fennállását a lenti Móricz Zsigmond Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Nevelési Tanácsadó, Egységes Pedagógiai Szolgálat, Gyermekotthon. A jubileum alkalmára elkészült az

intézmény életét megörökítő 60. album, amely 6000 oldalon mutatja be – kronológiai sorrendben – 1980. szeptember 1-jétől az elmúlt három évtizedet. A gyűjtemény törzsanyagát a helyi, megyei és országos sajtóban megjelent írások, tudósítások adják. Az újságok címlapjai és impresszumai is helyet kaptak az albumokban.

Továbbá olvashatók benne diákjaink tanulmányi, képzőművészeti, kulturális és sportos sikerei, régi, elfeledett relikviák, oklevelek, kisdobos- és úttörőavatások, szocialista brigádok patronálásainak nyomai. Intézményünk névváltozásai, jelentősebb pedagógiai változások, oktatási miniszterek beszédei. A képeken megörökítve családi lakóotthonok kialakítása Kollárné Pető Friderika vezetésével, diákotthoni élet hétköznapijai, ünnepei; tanulóink, tanáraink, dolgozóink kitüntetései, jutalmazásai. Régi, megsárgult úrlapok, kimenő és szabadságos engedélyek, régi fizetési besorolások, eltávozott dolgozóink, halottaink névsora.

Kiemelt helyet foglalnak el a szabadidős tevékenységek részletes leírásai: az első testvértábor megszervezése iskolánkban, ill. olvashatunk arról a nyolcvan utazásról, melynek keretében 1053 nehéz sorsú gyermekünk találkozhatott magyar és külföldi világsztár sportolókkal. Izgalmas visszatekinteni a 260 képzőművészeti pályázatra, melyeknek köszönhetően gyermekeink rajzai 8 országban és hazánk 43 városában szereztek hírnevet intézményünknek. Olvashatók a magyar sportélet jeles képviselői által iskolánkban írt dicsőítő levelei. 2006-ban az országban elsők között vállalta fel az intézmény a gyermekek korai fejlesztését Szabóné Zakó Krisztina vezetésével, a szakiskolában hosszú évek óta folyó magas szintű szakmai munka Paksa Tiborné munkáját dicséri.

Iskoláink mindenkor élelmezésvezetőinek heti étrendjei is fontos kordokumentumok. Az oldalakat gazdag fényképanyag színesíti.

Több alkalommal kitüntették intézményünket az elmúlt évtizedekben végzett kiemelkedő munkájáért (az intézmény vezetője Kulcsár István igazgató).

Büszkék vagyunk arra kollégáimmal, gyermekfelügyelőkkel és a technikai dolgozókkal együtt, hogy egy zalai kisvárosi intézmény sikereiben gazdag és eredményes munkájának részesei lehettünk.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2011. évi előfizetési díjat, amely 2500 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933. Kérjük, hogy a lap esetleges lemondását írásban közöljék a Kiadóhivatallal, mert ellenkező esetben továbbra is küldjük a folyóiratot, feltételezve, hogy esetleg a díj befizetésének késedelméről van szó.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA

TÁMOGATÓNK:

**Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kara**

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága

A kiadásért felel: *Dr. Varga István*

Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.

Telefon: 62/546-346

Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.

E-mail cím: tedit@jgypk.u-szeged.hu

Web cím: <http://www.jgypk.u-szeged.hu/modszertan>

Évente 5 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetés díja: 2500 Ft.

A címlapot tervezte: *Fischer Ernő*

Megjelent: 1200 példányban

Planet Corp. Kft. Szeged

Felelős vezető: *Juhász Péter* ügyvezető

ISSN 1219-0608

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KÖNYVTÁRÁNAK EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Óraleírások és elemzések, 1967.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Németh István)
2. A pedagógusképző az „Olvasó népért”, 1969.
(Előszó: Fischer Ernő – Szerkesztő: Németh István)
3. Hazaszeretetre való nevelés, 1970.
(Előszó: Drien Károly – Szerkesztő: Németh István)
4. Petőfi az iskolában, 1972.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Hegedűs András, Miklósvári Sándor)
5. A korszerű matematikatanítás néhány témaköre az általános iskolában, 1974.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
6. Kunstár Jánosné: Feladatgyűjtemény az általános iskolai ideiglenes matematika tantervhez, 1977.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
7. Az osztályközösség megismerése, 1981.
(Előszó: Gácsér József – Szerkesztő: Gácsér József)
8. Az orosz nyelv tanítása az általános iskola 4. osztályában, 1982.
(Előszó: Hanga Mária – Szerkesztő: Fülöp Károly, Lengyel Zsolt)
9. Gácsér József: Demokratizmus és általános iskola, 1985.
(Előszó: Dobcsányi Ferenc – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
10. Mágoriné Huhn Ágnes–Puskás Albert: Számítógép az általános iskolában, 1986.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
11. R. Molnár Emma–Vass László: Stilisztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához, 1989.
(Előszó: R. Molnár Emma – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)

*

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala tájékoztatásul közli, hogy könyvsorozatunk 11. kötete még kapható, ára 450 Ft. 10 példányos megrendelés esetén további 25%-os árkedvezményt biztosítunk mindaddig, amíg a készlet tart. Közöljük azt is, hogy a Módszertani Közlemények régebbi számai is megvásárolhatóak!

A megrendeléseket postai levelezőlapon a következő címre kérnénk: **Módszertani Közlemények Kiadóhivatala, 6725 Szeged, Hattyas sor 10.**